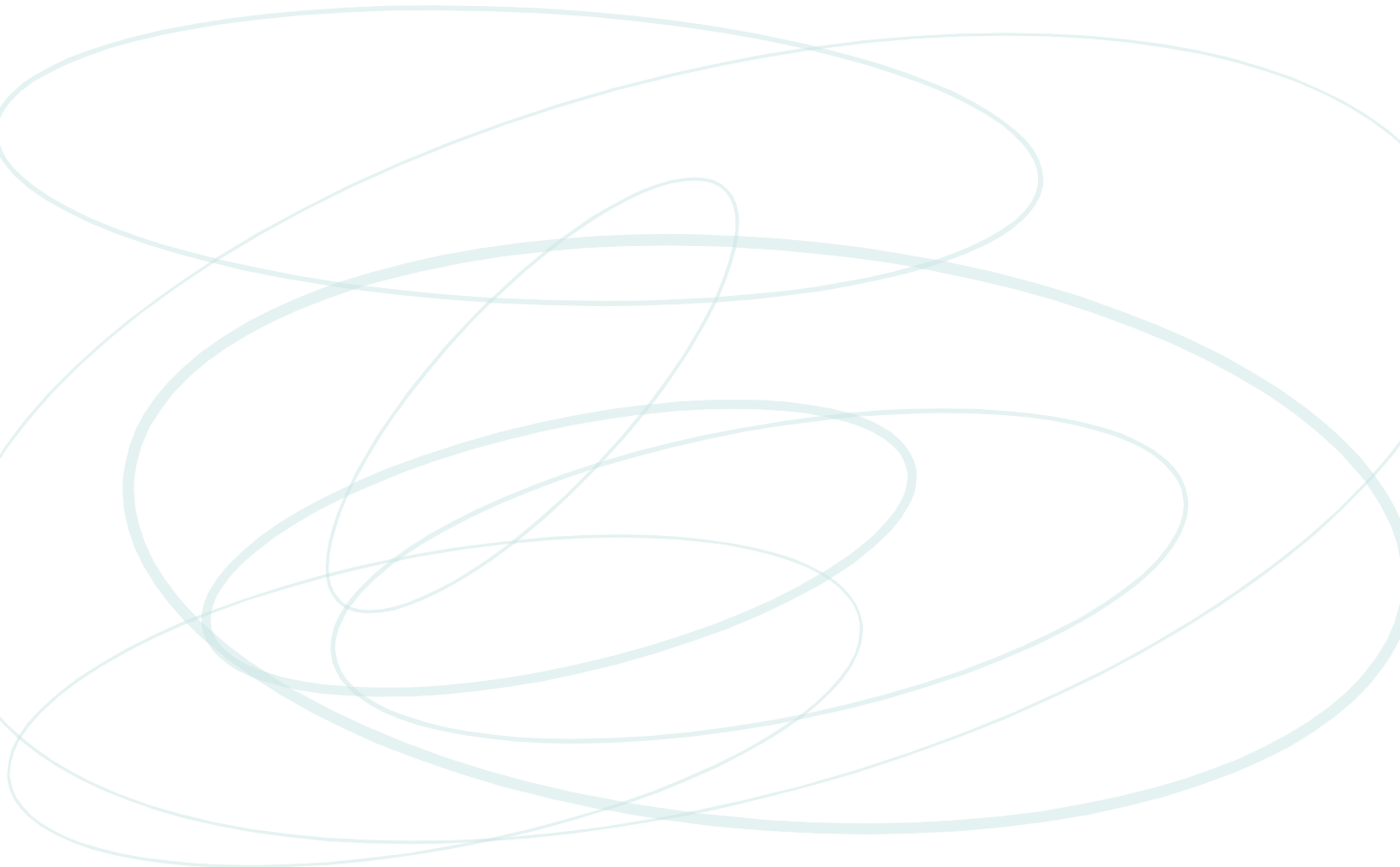

EVALUERING AF DE UTROLIGE ÅR

Delrapport 2:

**EVALUERING AF DE UTROLIGE ÅR
DELRAPPORT 2: EFFEKTEN AF PROGRAMMET**

Rapporten er udarbejdet af:

Rambøll Management Consulting A/S
Nørregade 7a
1165 København K

Telefon 5161 6000
www.ramboll-management.dk

Gengivelse af undersøgelsen er tilladt, når Rambøll Management Consulting angives som kilde.

INDHOLD

1.	Indledning	4
1.1	Delrapport 1	4
1.2	Delrapport 2	4
1.3	Den endelig rapport	5
1.4	Begrebsafklaring	5
1.5	Resumé	5
1.6	metodeafsnit	6
2.	De Utrolige År i Danmark	11
2.1	Programmets formål og indhold	11
2.2	Implementeringen af De Utrolige År i Danmark	12
3.	Børnene og deres forældre	14
3.1	Den faktiske målgruppe	14
3.2	Børnene og deres forældres situation	16
3.3	Afviste børn	18
4.	Effekt og fidelitet i De Utrolige År	20
4.1	Effekt i forhold til børn	20
4.2	Effekt i forhold til voksne	26
4.3	Oplevede effekt blandt forældre	28
5.	Hvilke forhold har betydning for effekt	34
5.1	Målgruppens betydning for effekten	34
5.2	Fidelitet i implementeringen	37
6.	Konklusion	43
7.	Om evalueringen	45
7.1	Evalueringsspørgsmål og evalueringsdesign	45
7.2	Dataindsamling	45
8.	ReferenceR	50
9.	Bilag	52
9.1	Bilag 1: Normtal for opdeling af binære effekt-variable	52
9.2	Bilag 2: Procestjeklister	53
9.3	Bilag 3: Tilfredshedsskema - guider	54
9.4	Bilag 4: Indeksering af kvalitative interviews	55
9.5	Bilag 5: Bridge-it besvarelser fordelt på kommuner	56

1. INDLEDNING

Servicestyrelsen afprøver i samarbejde med 13 pilotkommuner to evidensbaserede familiebehandlingsprogrammer, hhv. børnebehandlingsprogrammet Dinosaursskolen (Dino) og forældrebehandlingsprogrammet BASIC. Der er iværksat parallelle evalueringer af hvert af de to programmer, som dog afrapporteres samlet, da der er tale om to programmer og to evalueringer med stærk synergi i formål og design.

Dino og forældrebehandlingsprogrammet BASIC er en del af den evidensbaserede serie "De Utrolige År" (DUÅ). Dino har til formål at hjælpe børn i adfærdsvanskeligheder i alderen 4-8 år ved at træne deres sociale færdigheder gennem gruppesamlinger. BASIC henvender sig til forældre til børn i alderen 3-6 år og giver dem råd og vejledning i forhold til deres børn i grupper med op til 12 forældre.¹

1.1 DELRAPPORT 1

Delrapport 1 indeholder en analyse af kommunernes udgangspunkt for implementeringen af programmerne, heriblandt målgruppen, samt den praktiske implementering. Rapporten beskrev de forskellige måder, kommunerne organiserede og fortolkede de to DUÅ programmer på. De gode eksempler blev fremhævet og beskrevet, og de barrierer, som kommuner havde mødt, blev analyseret. Rapporten indeholder ligeledes forslag til, hvordan Servicestyrelsen fremadrettet kan støtte kommunerne i implementeringen.

1.2 DELRAPPORT 2

Delrapport 2 har fokus på effekten af de to DUÅ programmer, samt med hvilken fidelitet programmet er implementeret.

Data, som anvendes i rapporten, er i stor udstrækning kvantitative med perspektivering til case-studierne i sommeren 2009. Effektmålingen er en før- og eftermåling, hvor forskellige respondenter omkring barnet har besvaret validerede spørgeskemaer for at måle både den kliniske effekt og behandlingseffekten. Effekten vil også blive beskrevet ud fra et mere subjektivt perspektiv i form af forældrenes tilfredshed med de effekter, de har oplevet på baggrund af deltagelse i et DUÅ-program. Resultaterne fra effektmålingen bliver sammenkoblet med målgruppedata for at undersøge, hvilken målgruppe der har største udbytte af at deltage i et givet DUÅ-program.

I forhold til fideliteten vil der blive fokuseret på, hvilke forhold der hæmmer og fremmer behandlingsintegriteten. Fideliteten bliver undersøgt ved at se på gruppeledernes besvarelse af proces-tjeklister og deres tilfredshedsmåling. Disse to fidelitetsmål vil blive sammenholdt med parathedsmålingerne, som også indgik i Delrapport 1, for at belyse behandlingsintegriteten. Til slut vil de kvalitative interviews og tilfredshedsmålingerne blive sammenkoblet for at undersøge, hvilke implementeringsmiljøer der fremmer fideliteten.

Delrapport 2 vil komme med anbefalinger til Servicestyrelsen i forhold til, hvilke punkter man med fordel kunne fortsætte med at have fokus på for at sikre en succesfuld implementeringen af DUÅ i Danmark.

¹ Indtil 1. april 2009 var det dog tilladt at lade forældre deltage i BASIC, hvis børn var op til 8 år.

1.3 DEN ENDELIG RAPPORT

I den endelig rapport vil den opfølgende effektmåling indgå, som belyser deltagernes situation seks måneder efter et afsluttet forløb. Her bliver det muligt at se, om den effekt, som er målt umiddelbart efter forløbets afslutning, stadig er at finde hos de individer, som deltog i DUÅ. Der er således fokus på effekternes holdbarhed og bæredygtighed.

1.4 BEGREBSAFKLARING

Løbende igennem rapporten bliver følgende centrale begreber brugt med følgende definition:

Begreb	Definition
Metode	Struktureret og problemløsende viden som er konkretiseret i en beskrevet indsats for en bestemt målgruppe. ²
Program	Et mere omfattende begreb, da et program også indeholder en ramme, som sikrer, at metoden bliver fulgt i praksis. Et program indeholder en detaljeret metodebeskrivelse, som sikrer systematik i den måde, det anvendes. ³
The Incredible Years	Dækker programserien, som er udviklet og afprøvet i international sammenhæng
De Utrolige År (DUÅ)	Den danske betegnelse for The Incredible Years programserien
BASIC	Her forstås udelukkende familiebehandlingsprogrammet BASIC
Dinosaurusskolen (Dino)	Her forstås udelukkende Dinosaurusskolen for små grupper (small group).

1.5 RESUMÉ

Delrapport 2 viser, at BASIC- og Dino-indsatserne i kommunerne overordnet set har været i stand til at skabe positive resultater for de børn, der foreligger besvarelser for. Således ses der en signifikant positiv udvikling for børn på flere af redskaberne. Et mere utydeligt billede af en effekt tegner der sig for de forældre, som har haft børn i Dino, eller selv har deltaget i BASIC. Forældrenes indbyrdes parforhold er blevet marginalt mindre konfliktfuldt, men de oplever mere stress i forælderrollen. Der foreligger meget få signifikante resultater i effektmålingen for forældre.

Der er overordnet set positive resultater at finde i besvarelserne af tilfredshedsundersøgelsen blandt deltagere i BASIC og Dinos forældre, dog er der blandt Dinos forældrebesvarelser en vis usikkerhed at spore, hvad angår egen evne til at håndtere adfærdsproblemer i hjemmet, hvilket således er et punkt, som Dino ikke formår at sikre. På baggrund af dette, er det relevant at overveje, om Dino fortsat skal kunne tilbydes som et tilbud uden BASIC.

Der er grund til at tro, at man med fordel kunne have øget fokus på fidelitet i kommunerne. BASIC- og Dino-programmerne er stadig nye i Danmark, og man kan ikke forvente høj fidelitet på dette tidspunkt i implementeringen. Det er dog væsentligt, at man har fokus på programmernes metode, så man med tiden får implementeret den rigtige version af BASIC- og Dino-programmerne, hvor der kan forventes høj effekt.

Evalueringen indikerer også, at man for at skabe et stærkt implementeringsmiljø med fordel kan fokusere på følgende punkter i implementeringen 1) en engageret og synlig leder 2) tid og res-

² Social Fokus: Børn og unge, marts 2009, Servicestyrelsen, side 11.

³ Social Fokus: Børn og unge, marts 2009, Servicestyrelsen, side 11.

sourcer til intern træning og supervision samt 3) regelmæssig supervision, især til de gruppeledere som arbejder med den lidt tungere målgruppe.

1.6 METODEAFSNIT

Analyseløbet til det kvantitative datamateriale

Med henblik på at sikre en solid analyse af det indsamlede datamateriale benyttes der i nærværende rapport en række deskriptive statistiske metoder og test.

Konkret er data blevet analyseret i databehandlingsprogrammet SPSS, hvorigennem det har været muligt at rensse, analysere og præsentere data.

Som følge af den statistiske databehandling analyseres og præsenteres de kvantitative data fra BASIC- og Dino-programmerne ud fra følgende typer:

- Frekvenstabeller – som viser deltagernes fordelinger på udvalgte spørgsmål (både ved af-rapportering af fordelinger for baggrundsdata og effektmål)
- Krydstabuleringer af udvalgte spørgsmål.

Der anvendes fem validerede redskaber. Tre redskaber til at måle effekt hos børnene og to redskaber til at måle effekt hos forældrene. For børnene anvendes Eybergs Child Behaviour Inventory (ECBI), Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), Social Skills Rating System (SSRS). For voksne anvendes Dyadic Adjustment Scale og Parents Stress Index – Short Form (PSI-SF). Der anvendes norske normtal for ECBI.⁴ For de resterende fire redskaber, anvendes amerikanske normtal.⁵

I det nedenstående uddybes det, hvordan udviklingen i scorerne mellem før- og eftertidspunktet er beregnet.

Analyse af udviklingen i scorerne

Der er for hver indsatsstype beregnet et gennemsnit af scoren på instrumentet før og efter for hver respondenttype. For ECBI-instrumentet er der eksempelvis beregnet et gennemsnit for ECBI scoren vurderet af mor og far på både før- og eftertidspunktet. Dette er gjort separat for hver indsatsstype, således at det er muligt at sammenligne BASIC, Dino og BASIC/Dino.

I analysen indgår kun de respondenter, hvor vi både har en før- og en efterbesvarelse. Det vil sige, at de respondenter, hvor der kun er en førbesvarelse, er sorteret fra. Disse respondenter indgår ikke i analysen, da vi for dem ikke kan beregne udviklingen mellem før- og eftertidspunktet, fordi der ikke foreligger en efterbesvarelse. Denne frasortering leder til et bortfald, der uddybes nedenfor.

Der er beregnet 95 % konfidensintervaller for den gennemsnitlige score på hvert instrument på henholdsvis før- og eftertidspunktet. Et konfidensinterval udtrykker usikkerheden i det estimerede, vi har på den gennemsnitlige score, idet vores analyse kun baserer sig på små stikprøver. Konfidensintervallet viser det interval, hvori scoren med 95 % sandsynlighed ligger.

Udviklingen i hvert instrument er beregnet som forskellen mellem den gennemsnitlige score i eftermålingen og den gennemsnitlige score i førmålingen. Der er foretaget en dobbeltsiddet parvis

⁴ Horsted & Birk-Olsen, 2008: 39

⁵ SDQ: www.sdqinfo.org. SSRS: <https://psychcorp.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/en-us/Productdetail.htm?Pid=PAassrs&Mode=summary>. DAS Crane et al, 1990, side 90. PSI-SF: <http://www4.parinc.com/Products/Product.aspx?ProductID=PSI-SF>

t-test af alle udviklinger. Formålet med denne test er at vurdere, om den udvikling, vi kan observere i vores stikprøve, er statistisk signifikant, eller hvorvidt den skyldes tilfældigheder. Som mål for dette benyttes såkaldte signifikanssandsynligheder, som udtrykker sandsynligheden for, at den identificerede forskel skyldes tilfældigheder i vores stikprøve. En lav sandsynlighed (p-værdi) udtrykker, at det er usandsynligt, at forskellen er tilfældig. I tabellerne rapporteres dette vha. af stjerner (*). I nærværende undersøgelse anvendes signifikansniveauer på hhv. 0,05 (lav), 0,01 (moderat) og 0,001 (høj), hvilket indebærer, at der kun er enten 5 %, 1 % eller 0,1 % sandsynlighed for, at en observeret forskel er tilfældig.

Den anvendte parvise t-test baserer sig på en antagelse om, at scoren på instrumenterne er normalfordelt. T-testet er robust over for afvigelser fra antagelsen for stikprøver over 20-30 observationer. For stikprøver herunder er testet mindre robust. Der er derfor også foretaget et Wilcoxon's test, der er en ikke-parametrisk pendant til den parvise t-test, hvor der ikke er en antagelse om normalfordelte elementer. Hvor de to test har givet forskellige resultater, er dette nævnt i en note.

Endelig er der for hver udvikling beregnet en såkaldt effect size, baseret på Cohens d. Effect size⁶ er en helt generisk måde at vurdere, hvorvidt en udvikling er stor eller lille. Effect size beregnes som udviklingen mellem før og efter divideret med standardafvigelsen på førtidspunktet. Effect sizen fortæller på den måde, hvorvidt udviklingen i scoren er stor eller lille i forhold den generelle spredning på scoren i målgruppen. På baggrund af effect size d benytter man følgende kriterier for at vurdere, om effekten er stor eller lille: Hvis $d > 0,8$ er effekten stor, hvis $d > 0,5$ er effekten medium og hvis $d > 0,2$ er effekten lille. Fordelen ved denne fremgangsmåde er, at man kan sammenligne effekten på forskellige instrumenter. Det skal dog fremhæves, at disse sammenligninger skal foretages med varsomhed, netop fordi effect size er en meget generel måde at vurdere effekten på, som ikke tager hensyn til særlige forhold ved det enkelte instrument.

Datagrundlag og frafald

Generelt har der været et højt frafald på besvarelse af spørgeskemaer i BASIC- og Dino, som hovedsageligt skal besvares via internettet. Samtidig er der tale om et forholdsvis stort antal spørgeskemaer (5 validerede skalaredskaber, 1 tilfredshedsspørgeskema samt baggrundsoplysninger), hvilket formentlig har virket uoverskueligt for mange. Som det ses af baggrundsdata for sammenligningen mellem dem som har besvaret førmålingen, over for dem som har besvaret både før- og eftermåling, er der en tendens til, at det er mere ressourcestærke familier, som har besvaret begge. Dataindsamlingsmetoden har således ikke været ideel til at indfange forskellige gruppers effekt lige godt, og der er en formodet mistanke om, at de socialt dårligere stillede familier måske i højere grad har fravalgt at besvare eftermålingen.

Man kunne have forsøgt at importere efterværdierne for den gruppe, hvor vi ikke har noget eftermåling. Det kunne man gøre på baggrund af baggrundsoplysningerne. En såkaldt følsomhedsanalyse. [En anden strategi, som antager at manglende observationer er tilfældige, er mixed regression – panelanalyse. Her anvendes alle tilgængelige data med en kontrolvariable for observationstidspunktet.](#) Begge disse analyse er dog også forbundet med en række usikkerheder, og har ikke ligget indenfor rammen af nærværende evaluering,

Anvendelsen af tre validerede redskaber til at måle effekt

Argumentet for valget af at måle børns udvikling på tre forskellige skalaer er, at de tre skalaer ECBI, SDQ og SSRS alle måler på børns adfærd.

⁶ Hays R.D., Revicki D, 2005, chap. 1.3

For det første er både ECBI og SSRS udviklet og validerede i forhold til at kunne måle udvikling som følge af interventioner eller behandling af børn som udviser udadreagerende adfærd, hvilket netop er målgruppen for Dino og BASIC.

For det andet er der for alle tre redskaber identificeret samlede normtal samt normtal for hvert køn og for forskellige aldersgrupper⁷. Normtal dækker over, at der på baggrund af anvendelsen af instrumentet blandt et repræsentativt udsnit af befolkningen er udregnet værdier for, hvornår et barn regnes for behandlingskrævende. Dette giver mulighed for at dokumentere de kliniske effekter og behandlingseffekten, dvs. ændringen i scoren på de enkelte effektindikatorer som følge af deltagelsen i programmet, hvor det desuden vil være muligt at korrigere for den udvikling på effektindikatorerne som evt. måtte følge af barnets aldersmæssige udvikling.

For det tredje giver de tre instrumenter mulighed for at anvende en multi-informant tilgang til måling af effekt blandt børnene, da SDQ i sig selv kan anvendes af både forældre og professionelle, mens ECBI og SSRS er udviklet som supplerende instrumenter i forhold til en multiinformant tilgang til måling af udvikling af børns samspilsrelationer.⁸ Instrumenterne giver dermed mulighed for at triangulere forskellige kilder i forhold til effektmålingen og skaber dermed større robusthed i målingen.

De afdækker samtidig forskellige aspekter inden for trivsel og adfærdsproblematikker.

Skala	Subskalaer	Redskabets særlige fokus
SDQ	<ol style="list-style-type: none"> 1) følelsesmæssige symptomer 2) adfærdsproblemer 3) hyperaktivitet 4) problemer med jævnaldrende 5) prosoziale evner. 	<p>Har i højere grad fokus på følelsesmæssige symptomer og sociale kompetencer end ECBI</p> <p>Måler i højere grad end ECBI barnets følelsesmæssige tilstand</p> <p>ECBI og SDQ er signifikant og positivt korrelerede (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 37)</p>
SSRS	<ol style="list-style-type: none"> 1) Sociale kompetencer <ul style="list-style-type: none"> - Samarbejde - Selvsikkerhed - Ansvarlighed - Selvkontrol 2) Problemadfærd <ul style="list-style-type: none"> - Eksternalisere problemer - Internalisere problemer - Hyperaktivitet 3) Akademiske kompetencer 	<p>Har et bredere fokus end SDQ og ECBI, idet flere aspekter bliver afdækket, blandt andet er der et større fokus på interaktion med omverdenen ud over forældrene</p> <p>Afdækker akademiske kompetencer</p>
ECBI	<ol style="list-style-type: none"> 1) Intensitetsskala 2) Problemskala 	<p>Mere konkret omkring specifikke adfærdsmønstre</p> <p>Måler i højere grad antallet af problemer i hjemmet end</p>

⁷ Normtal som anvendes er norske og amerikanske og vil blive behandlet mere uddybende senere i rapporten

⁸ The National Child Traumatic Stress Network's measure review

		SDQ Besvares udelukkende af forældre ECBI og SDQ er signifikant og positivt korrelerede (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 37)
--	--	--

Syddansk Universitet (CAST) ved Jan Olesen har bistået ved kvalitetssikring af metodeafsnittet.

2. DE UTROLIGE ÅR I DANMARK

2.1 PROGRAMMETS FORMÅL OG INDHOLD

De Utrolige År er en samlet serie af programmer, som har til formål at styrke børnenes sociale kompetencer og problemløsningsstrategier og reducere deres adfærdsproblemer i hjemmet, i relation til jævnaldrene og i skolen. Programmerne bygger på tilknytningsteorien (bl.a. Bowlby, 1980) og teorier om social læring (fx Patterson, Reid & Dishion 1992) og har fokus på at udvikle og styrke beskyttelsesfaktorer og reducere risikofaktorer.

De Utrolige År programserien retter sig mod børn i alderen 0-12 år og deres forældre, hvor børnene udviser (tidlige tegn på) adfærdsvanskeligheder i hjemmet, daginstitutionen eller i skolen. Programmerne kan både anvendes som et forebyggende program for børn i udsatte positioner og som behandlingsprogrammer rettet mod børn med betydelige adfærdsproblemer i hjemmet eller skolen.

Programserien består af særskilte, men integrerede undervisningsforløb rettet mod hhv. børn (Dino), forældre (BASIC) og lærere (Teachers). Programmerne består af gruppebaserede undervisningsforløb, som er bygget op omkring velbeskrevne og veldokumenterede undervisningsplaner med faste temaer og en fast struktur for gennemførelsen af det enkelte møde i gruppen.

BASIC er et gruppebaseret undervisningsforløb over 18-22 uger og er rettet mod forældre til børn i alderen 3-6 år. Programmet ledes af en gruppeleder og er bygget op om gruppedrøftelser af 250 videovignetter. Programmet udgør kernekomponenten i De Utrolige År og bør ifølge Blue Print for Violence Prevention indgå i implementeringen af programmet for at sikre en replikation af resultaterne⁹. Programmet kan evt. tilbydes i kombination med Dino eller School, hvis børnene udviser særlige adfærdsproblemer i hjemmet eller skolen.

BASIC tilbydes aktuelt i Herning Kommune, Hjørring Kommune, Holstebro Kommune, Horsens Kommune, Ikast-Brande Kommune, Kolding Kommune, Københavns Kommune, Nordfyn Kommune, Næstved Kommune, Struer Kommune, Viborg Kommune, Aalborg Kommune.

Dino er et gruppebaseret undervisningsprogram med deltagelse af fem til seks børn per gruppe. Børnene er i aldersgruppen 4-8 år. Der gennemføres sessioner med børnene to timer per uge (enten to gange af en time eller en gang af to time) over en periode på 18-22 uger. Børnene kan deltage i Dino med eller uden forældrenes samtidige deltagelse i forældreprogrammet BASIC.

Dino tilbydes aktuelt i Herning Kommune, Holstebro Kommune, Ikast-Brande Kommune, Struer Kommune og Aalborg Kommune.

Alle programmer i De Utrolige År er understøttet af materialer og træning. Materialerne omfatter bl.a. en manual til gruppelederne, hjemmeopgaver og gruppeøvelser, opslagsnoter med hovedpointer, videovignetter samt bøger og videoer til børn, forældre og lærere.

Uddannelsen af gruppeledere henvender sig til forskellige faggrupper (fx pædagoger, lærere, psykologer, sundhedsplejersker og socialrådgivere i BASIC). Uddannelsesforløbet begynder med en intensiv tredages workshop, hvor gruppelederne præsenteres for programindhold, pro-

⁹ Webster-Stratton, C. (2001): "The Incredible Years: Parent, Teacher and Child Training Series"; Blueprint for Violence Prevention. Book Eleven:

grammateriale og programfilosofi. Gruppelederen modtager endvidere oplæring i at anvende programmet. Efter workshopen er gruppelederen klar til at påbegynde næste trin i uddannelsen, som er afholdelse af egen forældre eller børnegruppe i egen kommune. I uddannelsesforløbet modtager gruppelederen endvidere fire vejledninger og to konsultationer i forbindelse med afholdelse af sin første, anden og (hvad angår vejledning) tredje gruppe. Disse indeholder fx telefonkonsultation med underviseren og review af videooptagelser af gruppesessionerne. Udover den eksterne træning finder der også intern sparring i form af sparringsgrupper med andre gruppeledere i kommunen, enten certificerede eller under uddannelse.

Det er endvidere en forudsætning for tildeling af en uddannelsesplads, at gruppelederen efterfølgende skal arbejde med forældre- eller børnegrupper. Der stilles krav om minimum to gennemførte gruppeforløb, hvis en gruppeleder skal ansøge om certificering. En anden forudsætning for tildeling af uddannelsespladser er, at kommunen er indstillet på at støtte gruppelederen i at opnå certificering som gruppeleder i BASIC i projektperioden.

Certificeringsprocessen indeholder forskellige krav, som skal opfyldes: Gruppelederne skal have deltaget i den indledende 3-dags workshop og de skal have modtaget vejledning og konsultation af DUÅ trænere eller mentorer. De skal have gennemført mindst to gruppeforløb og udlevere de dertil hørende evalueringer (forældre-evalueringer, kollega-evalueringer mv.). Sluttiligt skal de have godkendt deres arbejde af en mentor eller træner på baggrund af et gennemsyn af mindst en af DVD-optagelserne af forløbene.

2.2 IMPLEMENTERINGEN AF DE UTROLIGE ÅR I DANMARK

De Utrolige År blev første gang introduceret i en dansk sammenhæng i 2006, hvor Ikast-Brande, Herning, Holstebro og Aalborg kommuner med støtte fra Socialministeriet forestod den første afprøvning af forældreprogrammet BASIC. Der blev i den forbindelse uddannet i alt 18 gruppeledere.

I 2007 fulgte børneprogrammet Dino efter, da Servicestyrelsen igangsatte en afprøvning i samarbejde med seks kommuner: Herning, Holstebro, Ikast-Brande og Aalborg kommuner samt Frederikssund og Struer kommuner. Som led i afprøvningen bliver der uddannet i alt 26 gruppeledere i Dino for små grupper, hvoraf 16 gruppeledere til dags dato er certificeret

I 2008 igangsatte Servicestyrelsen projektet DUÅ Forældreprogrammer, hvor der bliver uddannet yderligere 50 gruppeledere fordelt på 12 kommuner. Det drejer sig om: Herning, Holstebro, Ikast-Brande, Aalborg, Hjørring, Viborg, Struer, Horsens, Kolding, Nordfyns, Næstved og Københavns kommuner. I samme forbindelse uddannedes desuden to danske mentorer i Forældreprogrammet BASIC. Mentoruddannelsen er en overbygning på gruppelederuddannelsen i programmet, og mentoruddannelsen giver adgang til at uddanne nye gruppeledere i Forældreprogrammet BASIC i Danmark. Uddannelsen af de to mentorer er derfor et væsentligt element i den fortløbende udbredelse og forankring af De Utrolige År-programmerne i Danmark.

Når man implementerer evidensbaserede programmer som De Utrolige År er et centralt opmærksomhedspunkt, at programmet implementeres med høj nøjagtighed (eller fidelitet) i forhold til det oprindelige program. En høj nøjagtighed eller fidelitet er således en forudsætning for, at man kan forvente en replikation af effekterne. Tidligere studier af implementering af evidensbaserede programmer viser dog også, at man må forvente en vis grad af lokal tilpasning eller adaptation af programmet, og implementeringsforskning peger således på, at få studier har vist en højere fidelitet end 80 %, og at ingen studier har vist 100 % fidelitet i implementeringen (Durlaak & DuPre, 2008 i Sundhedsstyrelsen, 2010). Tilsvarende viser forskning i implementering af evidensbaserede programmer, at det i gennemsnit tager omtrent ni år at implementere evi-

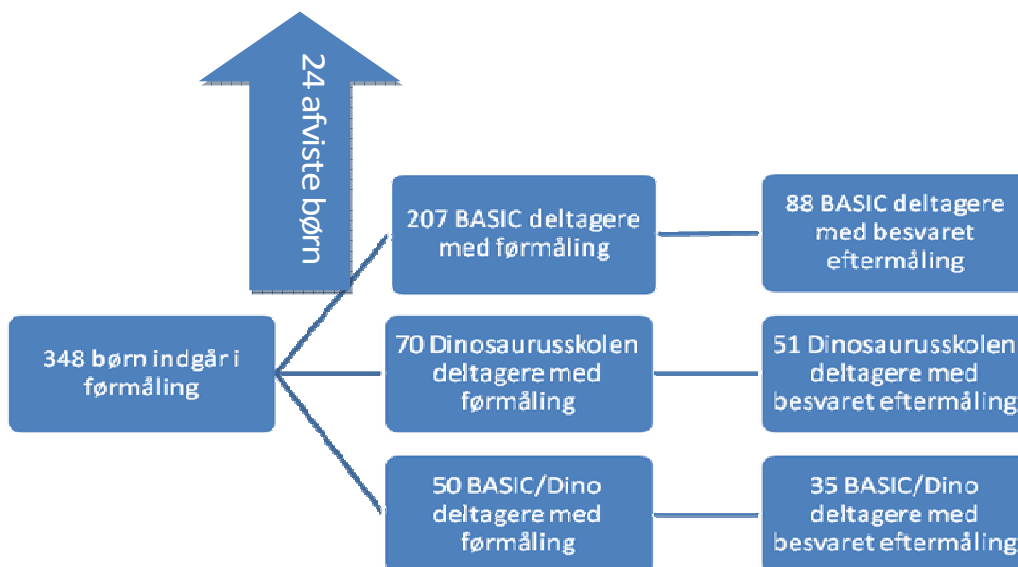
densbaserede programmer i nye sammenhænge (Green et al., 2009 i Sundhedsstyrelsen, 2010).

At forskningen indikerer, at der kan være væsentlige udfordringer forbundet med at opnå høj grad af nøjagtighed i implementeringen, gør det relevant at fokusere på grader af adaptation eller tilpasning i forbindelse med implementeringen af De Utrolige År i Danmark. Det er således flere forhold som betyder, at det må forventes, at der endnu ikke er en fuld implementering af De Utrolige År. For det første foregår nærværende evaluering af programmet i en meget tidlig fase af implementeringen, hvor mange af gruppelederne fortsat er under uddannelse. Og for det andet er den danske afprøvning af programmerne forankret i kommunerne, mens de tidligere implementeringer af The Incredible Years i USA og andre europæiske lande er forankret på familiebehandlingsklinikker inden for forskningsmiljøer og dermed forankret hos forskere inden for det psykiatriske område (Birk-Olsen, M. og Horsted, C., 2007). Det må således forventes, at der er større forskelle i de lokale implementeringsmiljøer, end det har været tilfældet i tidligere afprøvninger af The Incredible Years i USA og i andre europæiske lande.

I forlængelse heraf er der i evalueringen af De Utrolige År fokus på at tilvejebringe viden om, hvilke lokale forhold der fremmer eller hæmmer en stærk implementering af programmet, således at man kan have fokus på i den fremtidige implementering og anvendelse af De Utrolige År i forhold til at udvikle implementeringsmiljøer, der ikke fordrer væsentlige ændringer i programmet. Det er på nuværende stadie i implementeringen af De Utrolige År ikke muligt entydigt at belyse, om De Utrolige År har effekt, fordi vi endnu ikke kan være sikre på en høj fidelitet i implementeringen. Det er derfor væsentligt, at der også er fokus på, hvordan De Utrolige År skal implementeres for at have størst mulighed effekt, dvs. hvilke betingelser skal være opfyldt, og hvilke målgrupper skal indsatsen rettes mod.

3. BØRNENE OG DERES FORÆLDRE

Denne figur giver et overblik over de børnegrupper og deres størrelse, som det følgende kapitel omhandler.

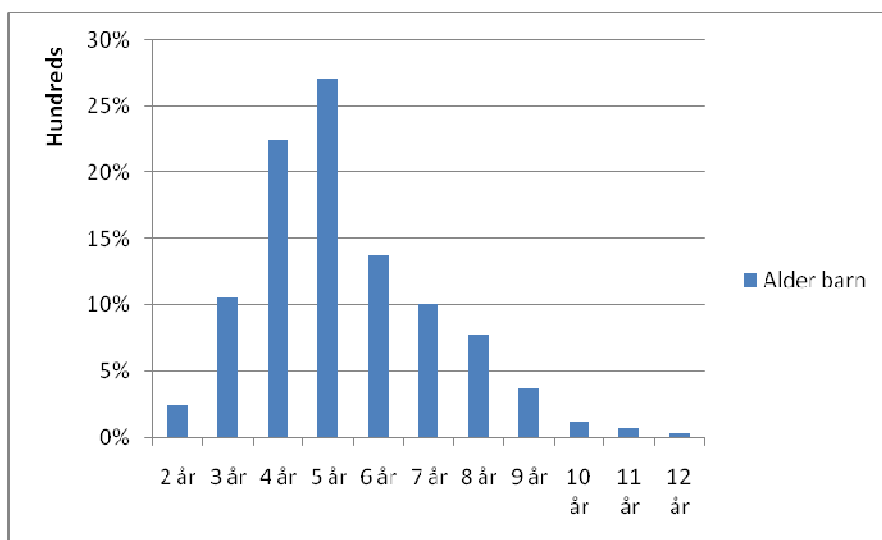
3.1 DEN FAKTISKE MÅLGRUPPE

Nedenfor beskrives kort karakteristika for de børn og forældre, hvor der foreligger en førmåling (*før*-populationen). Det er interessant at belyse udgangspunktet for deltagerne i programmet, således det er muligt at se, hvorvidt den gruppe, der har besvaret før- og eftermålingen (*før-efter*-populationen), afviger fra den population, som udelukkende har besvaret førmålingen. Dvs. fokus er på, om der er systematisk frafald i populationen fra førmålingen til eftermålingen.

I alt er der besvaret førmåling for 348 børn fordelt på Dino og BASIC på tværs af de forskellige kommuner. Kønsfordelingen var i udgangspunktet forholdsvis ulige med en større andel drenge end piger. Af det samlede antal børn, som er kommet i betragtning til BASIC og Dino, er 67 % drenge (n=219) og 33 % er piger (n=108). Dette er forventeligt, da det også i litteraturen ses, at drenge i højere grad udviser udadreagerede adfærd, som er adgangsgivende for DUÅ.

Som nævnt i første delrapport (s. 52) valgte nogle kommuner at udvide aldersgruppen for de forskellige BASIC og Dino-indsatser, som officielt er 4-8 år for Dino og 3-6 år for BASIC. Aldersmæssigt falder størstedelen af børnene dog inden for den intenderede målgruppe, men samtidig er der en lille andel af børnene, som ligger enten over eller under den intenderede aldersgruppe.

Tabel 1: Aldersfordelingen af børn, der deltager i XX programmer

Kilde: Rambøll

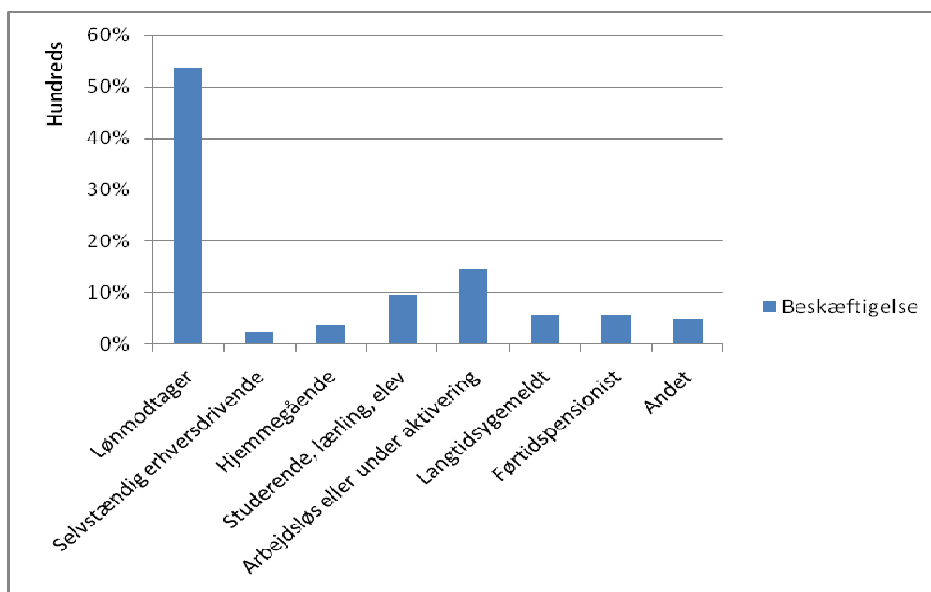
survey blandt afsluttede Basic-forløb (n=321)

Forældregruppen

Størstedelen af forældrene befinder sig i aldersgruppen¹⁰ 31-40 år (57 %, n=188) af den samlede forældrepopulation). Derudover er der omtrent en lige fordeling af forældre i hhv. aldersgruppen 41- 50 år (20 %, n=57) og 21-30 år (21 %, n=78).

Forældrenes socioøkonomiske forhold ud fra deres uddannelsesmæssige baggrund er svær at vurdere, idet en meget stor andel fx har fravalgt at svare på dette spørgsmål (63 %,). En indikation af forældrenes socioøkonomiske forhold fås i stedet fra deres erhvervmæssige status¹¹.

Tabel 2: Forældrenes erhvervmæssige status

Kilde: Rambøll survey blandt afsluttede Basic-forløb (n=325)

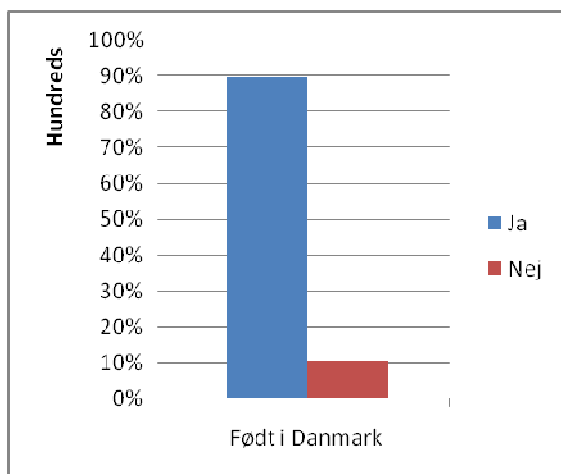
¹⁰ Knap 2 % (svarende til 7 personer ud af de i alt 471 forældre i datasættet) fravalgte at opgive alder.

¹¹ Over 98 % har udfyldt oplysninger om erhvervsstatus.

Som det ses af ovenstående tabel 2, er størstedelen af forældrene lønmodtagere (54 %, n=175). Den næststørste gruppe er på 15 % (n=47) og består af de forældre, som er arbejdsløse eller i aktivering. Derudover fordeler andelen af forældre sig forholdsvis jævnt mellem 3-10 % (n=103) i de øvrige kategorier. 40 % (n=129) af forældrene besvarer ikke spørgsmålet om deres samlede husstandsindkomst. Af de resterende respondenter tjener størstedelen enten mellem 200-399.000 kr. årligt (19 %, n=63) eller 400-599.000 kr. årligt (18 % (n=57). 10 % (n=31) ligger under 200.000 kr. i årlig husstandsindkomst, og 14 % (n=45) ligger på 600.000 kr. eller derover.

Andelen af forældre i målgruppen, som er født i Danmark, er høj, med hhv. 90 % (n=291) som svarer ja til dette spørgsmål¹², og 10 % (n=34) som svarer nej.

Tabel 3: Andelen af forældre som er født i Danmark

Kilde: Rambøll survey blandt afsluttede Basic-forløb (n=325)

Over halvdelen (55 %, n=191) af forældrene angiver oplysninger om civilstatus. Af disse er lidt under halvdelen gift (42 %, n=80). 20 % (n=37) har en samlever, og 22 % (n=41) er ugifte. Knap 16 % (n=30) placerer sig i 'separeret/skilt'-kategorien.

3.2 BØRNE OG DERES FORÆLDRES SITUATION

I dette afsnit sammenholdes baggrundsdata fordelt på indsats for de deltagere, som udgør den studiepopulation, som ligger til grund for målgruppedata med den endelige studiepopulation. Studiepopulationen for målgruppedata består af deltagere, som udelukkende har udfyldt førmålingsskemaet, og den endelige studiepopulation består af deltagere, som har udfyldt både før- og eftermålingsspørgeskemaet. Det er resultaterne fra den endelige studiepopulation, som danner baggrunden for effektberegningerne i kapitel 4.

Frem for at gennemgå samtlige baggrundsdata kommenteres udelukkende på de steder, hvor *før*-populationen adskiller sig fra *før-efter*-populationen. Det er ud fra disse tilfælde, det er muligt at diskutere, hvorvidt den endelige studiepopulation er et repræsentativt udsnit af den oprindelige deltagergruppe i BASIC og Dino, og således diskutere de resultater, som findes i kapitel 4.

BASIC

Forskelle i socioøkonomiske forhold er væsentlige faktorer, som man skal være opmærksom på i forhold til en given effekt af BASIC. Den endelige studiepopulation i BASIC ser i høj grad ud til at være præget af at være en studiepopulation, som er bedre stillet og har flere ressourcer end den oprindelige population, som har deltaget i BASIC og Dino.

Den oprindelige studiepopulation i BASIC udgøres af 207 individer. Af disse har 88 personer besvaret dele af eftermålingen.

Børnenes baggrundskarakteristika er forholdsvis ens i BASIC. Der er dog en lille variation i kønsfordelingen, idet der indgår en mindre andel drenge i *før-efter*-populationen end i udgangspunktet (67 % vs. 72 %).

Forældrenes situation er til gengæld mere uensartet imellem de to populationer. Aldersmæssigt er der en højere andel af forældre i 31-40 års alderen i *før-efter*-populationen og en lavere andel i gruppen 21-30 år og 41-50 år.

Forældrenes erhvervsituation er endvidere forskellig i mellem de to grupper. Der er en højere andel af lønmodtagere (67 % mod 55 %) og en lavere andel af arbejdsløse (10 % mod 15 %), hjemmegående (1 % mod 4 %) og førtidspensionister (5 % mod 6 %) samt langtidssygemeldte (6 % mod 7 %) i *før-efter*-populationen modsat *før*-populationen i BASIC. Ser man på erhvervsituation som en binær opdeling mellem erhvervs- og ikke-erhvervsaktiv, er der således ikke overraskende flere erhvervsaktive i *før-efter*- end i *før*-populationen. 78 % aktive (22 % ikke-erhvervsaktive) mod 67 % (33 % ikke-erhvervsaktive).¹³

Forældrenes husstandsindkomst er også forskelligt i *før*- og *før-efter*-populationen. Der er således en højere andel af forældrene i *før-efter*-målingen (31 %), som har en samlet indkomst over 400.000 kr end i *før*-målingen (23 %).¹⁴

Helbredsmæssigt er der en større andel, som scorer deres selv vurderede helbred højere i *før-efter*-populationen modsat *før*-populationen. 61 % scorer deres helbred 50 eller derover (på en skala fra 1 – 100) i *før*-populationen mod 71 % i *før-efter*-populationen. Der ses endvidere i forhold til civilstatus en lidt større andel af samlevende (modsat ikke-samlevende) i den endelige studiepopulation (66 % mod 64 %).

DINO

Den oprindelige studiepopulation i Dino udgøres af 71 individer. Af disse har 50 personer besvaret dele af eftermålingen. Det vil sig mindst et af de fem validerede spørgeskemaer . Alt i alt ses en mindre forskydning fra den oprindelige studiepopulation i Dino sammenlignet med BASIC. Dog er det stadig en marginalt mere ressourcestærk population, der indgår i *før-efter*-målingen.

Børnenes alder er lidt forskellig i de to populationer, idet der er flere ældre børn (i 6-8 års alderen) i *før*-populationen end i *før-efter*-populationen (53 % versus 45 %). Endvidere er det værd at bemærke, at der hverken er 3-årige i *før*- eller *før-efter*-population, idet målgruppen for Dino netop er 4-8-årige.

Forældrenes alder er ligeledes lidt uensartet i de to populationer. Der er flere yngre (21-30 år) forældre i *før-efter*-populationen end i *før*- (26 % vs. 23 %). Samtidig er der i *før-efter*-populationen også flere forældre i aldersgruppen 41-50 år (28 % vs. 24 %).

Erhvervsmæssigt er der flere lønmodtagere i *før-efter*-populationen end *før*-populationen (61 % mod 57 %). Den binære opdeling er dog mere ligevægtig mellem *før*- (78 % erhvervsaktive) og *før-efter*-populationen (80 % erhvervsaktive), end det sås i BASIC-populationerne. Endvidere er

¹³ Erhvervsfrekvens for hele landet i 2009 var 76,9. Danmarks Statistik, <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>

¹⁴ Gennemsnittet for familiers erhvervsindkomst for 2008 var 325.879. Danmarks Statistik, <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1280for a>

der lidt flere familier i *før-efter*-population (43 % versus 40 % i *før*-populationen), som tjener 400.000 kr./år eller derover.

BASIC/DINO

Ud af en studiepopulation på 50 (som har gennemført førmålingen), har 35 individer også besvaret dele af eftermålingen. Dino Det kan konkluderes, at de respondenter, som indgår i *før-efter-populationen* i BASIC/Dino, i høj grad har de samme karakteristika som *før*-populationen, dog er de marginalt mere ressourcestærke.

Der er en forholdsvis ens fordeling i forhold til alder mellem *før*- og *før-efter*-populationen i BASIC/Dino. På baggrund af besvarelserne fremgår det, at kategorisering af aldersvariablen (som anvendes i analysen i kapitel 5) ikke er hensigtsmæssig for BASIC/Dino. Hovedparten af børnene er under fem år, hvilket betyder, at der er meget få besvarelser i aldersgruppen 6-8 år. Dette kan gøre dataanalysen mere usikker.

Kønsmæssigt er der endvidere lidt færre drenge (72 %) i *før*-populationen versus 74 % i *før-efter*-populationen. Dette er ikke markant forskelligt. Til gengæld gør dette, at der antalsmæssigt er meget få piger i BASIC/Dinos efter-populationen (n=9), hvilket har betydning for dataanalysen i kapitel 5.

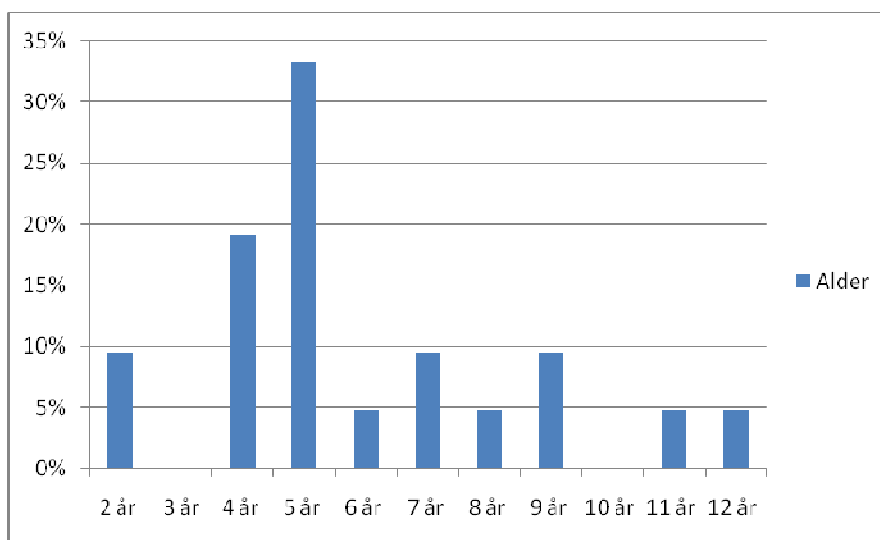
Forældrene er mere ens i de to populationer i BASIC/Dino i forhold til forskellene, som sås i både BASIC og Dino ovenfor. Der er dog lidt flere erhvervsaktive i *før-efter*-populationen end *før*-population (70 % vs. 68 %). Endvidere er der flere samlevende end ikke-samlevende i *før-efter*-populationen (61 % samlevende mod 50 % samlevende i *før*-populationen).

I *før-efter*-populationen er der en højere andel ikke-danskfødte (77 % danskfødte vs. 23 % ikke-danskfødte) end i *før*-populationen (82 % danskfødte vs. 18 % ikke-danskfødte). Dette er positivt, idet BASIC/Dino tilsyneladende har været i stand til at fastholde folk med anden etnisk baggrund bedre i forhold til at besvare spørgeskemaerne end de andre indsatser.

3.3 AFVISTE BØRN

Som det ses af nedenstående figur, ligger mange af de afviste børn aldersmæssigt uden for målgruppen for både BASIC og Dino, hvilke kan være en af årsagerne til, at de ikke er blevet tilbudt en plads i programmerne.

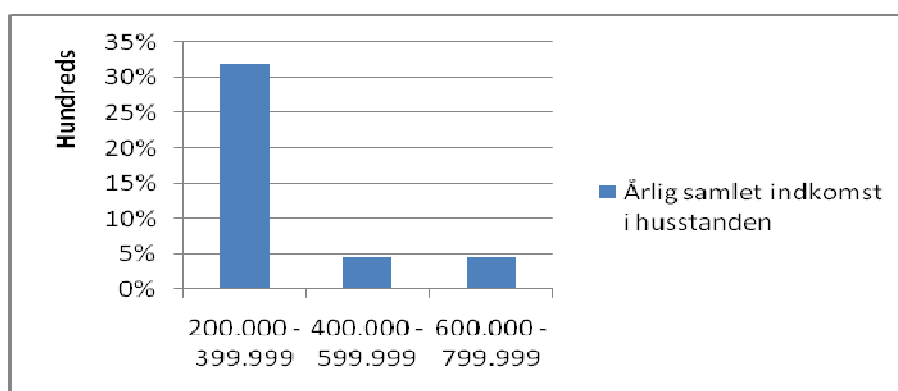
Tabel 4: Aldersfordelingen af afviste børn

Kilde: Rambøll survey blandt afsluttede Basic-forløb (n=21)

Endvidere ligger en stor del af de afviste børns forældre lavt inden for samlet indkomst. Det skal dog nævnes, at der er 59 % (n=13) af de afviste individer, som ikke har oplyst indkomststatus.

Tabel 5: Afviste børns forældres samlet indkomst

Kilde: Rambøll survey blandt afsluttede Basic-forløb (n=20)

Når man ser på de afviste børns ECBI-score, tegner der sig et billede af en belastet børnegruppe. De børn, som er blevet afvist til Dino, eller børn til forældre, som er blevet afvist til et BASIC program, har en gennemsnitlig ECBI-score på 151, modsat en score mellem 129 og 144 for børn (vurderet af forældre), som er blevet tilbudt en plads på et BASIC/Dino-program.¹⁵

Det tyder derfor på, at de familier, som ikke er blevet tilbudt en plads på et BASIC/Dino-program, har større problemer og deres børn en større belastningsgrad, end de familier som er blevet tilbudt en plads. Det kan tænkes, at størsteparten af de afviste familier har brug for hjælp af en anden og mere gennemgribende karakter, og derfor blev det besluttet, at BASIC/Dino ikke var det rigtige program for dem.

¹⁵ DUÅ-behandlingen kan tilbydes, når barnet har en ECBI-score mellem 120-129 alt afhængig af alder.

4. EFFEKT OG FIDELITET I DE UTROLIGE ÅR

Effektmålingen har to dimensioner. Der er i de to første afsnit fokus på den klassiske effekt i forhold til adfærdsændring og symptomreduktion. Det gøres ved at afrapportere den kliniske effekt, hvor der er mulig at se, om barnet eller forældrene ligger over eller under den grænseværdi, som anses for at være behandlingskrævende. Dernæst måles effekten i forhold til behandlingseffekten, hvilket vil sige den udvikling, der er forekommet på baggrund af et af programmerne, enten BASIC, Dino eller BASIC/Dino. Effekten bliver ligeledes målt i forhold til den oplevede forbedring og styrkede håndtering af barnet. Det gøres ved hjælp af forældrenes tilfredshedsmåling, som ikke i sig selv er et effektmål, men siger noget om det selvvalgte udbytte, som forældrene vurderer, de har fået af at deltage i programmet.

4.1 EFFEKT I FORHOLD TIL BØRN

Overordnet set viser fundene af effektmålingen, i forhold til børn, et positivt billede af BASIC, Dino og BASIC/Dino samlet set, idet der ses statistisk signifikante effekter i den ønskede retning for alle tre skalaredskaber, ECBI, SDQ og SSRS¹⁶. BASIC, Dino og BASIC/Dino-indsatserne i kommunerne har således overordnet set været i stand til at skabe positive resultater for de børn, som der foreligger besvarelser for.

Effekt målt ved ECBI

ECBI-skalaen er et redskab til at måle barnets grad af problemadfærd inden for to dimensioner, dels hyppigheden af barnets problematiske adfærd (intensitetsscoren), dels omfanget af problemerne (problemscoren). ECBI¹⁷ fungerer som programmets officielle visitationsredskab og bliver i høj grad anvendt som sådan i kommunerne. Nedenstående skema er en oversigt over, hvornår scorene kan medføre behandling fra BASIC og/eller Dino.¹⁸

Barnets alder	BASIC og/eller Dino-behandling kan tilbydes, når intensitetsscorer er større end...	Barnets adfærd er problematisk, hvis problemscoren er større end...
4 år eller yngre	≥ 129	≥ 10
5 år	≥ 122	≥ 8
6 år	≥ 128	≥ 10
7 år	≥ 121	≥ 9
8 år	≥ 120	≥ 9

Der ses signifikante forbedringer af ECBI-scorene hos børnene fra før til efter deltagelse i BASIC, Dino eller BASIC/Dino. Både intensitetsscoren og problemscoren viser signifikante forbedringer i forhold til børn i både BASIC og Dino. I den kombinerede behandlingsindsats (BASIC/Dino) ses ligeledes en positiv udvikling, dog med færre signifikante forskelle end i de to indsatser hver for sig. Tidligere studier har dog vist højere effekt af programkombinationer, hvorfor den manglende signifikans lige såvel kan skyldes det lille antal respondenter, som har besvaret både før- og eftermålingen i denne gruppe. ECBI fokuserer på barnets adfærd i hjemmet og en positiv udvikling i netop dette redskab, tyder på færre konflikter i hjemmet.

¹⁶ Det er relevant at benytte flere skalaer til belysning af effekt, idet det giver mulighed for at belyse samme problemstilling fra flere vinkler, og således fås en mere omfattende måling. En undersøgelse foretaget af CAST illustrerer med udgangspunkt i data fra nogle af de første danske DUÅ-kommuner, at de to skalaer ECBI og SDQ overordnet set er signifikant og positivt korrelerede (forstået på den måde at en høj score i ECBI også oftest vil betyde en høj SDQ-score) (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 37). Samme tendens ses i nærværende data-analyse.

¹⁷ Som redskab er ECBI meget anerkendt, og det er en af de oftest benyttede forældrevurderingsskalaer. Skalaen har endvidere veletableret reliabilitet og validitet.

¹⁸ Disse scorer baserer sig på norske normtal og skal derfor læses med dette forbehold. Hvorvidt norske ECBI cut-off værdier er anvendelige på en dansk børnepopulation, er fortsat uvist (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 39).

Denne positive udvikling understøttes af flere studier, blandt andet Taylor et al., som har undersøgt effekten af BASIC og finder, at dette forældreprogram er bedre til at reducere adfærdsproblemer målt ved ECBI-problemscoren end både den gængse behandling og kontrolgruppen (Taylor et al., 1998).

Tabel 6: ECBI problemscore

ECBI Intensitetsscoren	Antal respondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	42	144[136;151]	121[113;129]	-	-23***	0,9
Far	25	130[121;139]	109[100;117]	-	-21***	0,9
Dino						
Mor	15	129[110;148]	113[96;130]	-	-16*	0,4
Far	7	137[126;148]	108[90;126]	-	-29*	1,9
BASIC/Dino						
Mor	5	125[103;148]	101[71;131]	-	-24	0,9
Far	4	124[91;156]	114[69;159]	-	-9	0,3

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001¹⁹

Som det ses på førmålingsværdierne i tabel 6 & 7, scorer børnene før en indsats i BASIC og Dino i gennemsnit markant over det niveau, hvor det anbefales, at BASIC og/eller Dino kan tilbydes som behandling. Dette gælder både for intensitets- og problemscoren. Der er således tale om en gruppe børn med en høj belastningsgrad i udgangspunktet.

I forhold til intensitetsscoren er det derfor interessant at se, at den gennemsnitlige udvikling for intensitetsscoren ikke blot er signifikant forbedret, men at scoren også i de fleste tilfælde er forbedret i en sådan grad, at scoren ikke længere ligger inden for det niveau, hvor BASIC og/eller Dino anbefales. Således er børnene i besvarelserne gennemsnitligt gået fra at være behandlingskrævende til ikke at være det.

I problemscoren er udviklingen ligeledes positiv, og den gennemsnitlige problemscore i eftermålingen nærmer sig normværdien, der indikerer, hvornår barnets adfærd er problematisk. Selvom den gennemsnitlige problemscore ikke kommer under normværdien, er der dog stadig tale om et væsentligt fald i problemscoren, hvilket er en meget positiv udvikling. Det kan endvidere diskuteres, hvorvidt en forholdsvis høj problemscore ved eftermålingen også skyldes det faktum, at forældrene, som følge af BASIC-, Dino- eller BASIC/Dino-indsatsen, er blevet mere opmærksomme på, at deres barns adfærd kan være problematisk. En hypotese som det dog ikke er muligt at teste med indeværende data.

Den sammenhængende udvikling for intensitetsscoren og problemscoren understøttes af Horsted og Birk-Olsen (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 27), som i en korrelationsanalyse fandt, at der er en stærk sammenhæng mellem at score højt på intensitetsscoren og problemscoren. Altså er denne tendens i indeværende datamateriale understøttet af tidligere undersøgelser af BASIC, Dino og BASIC/Dino.

¹⁹ 95 pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

Tabel 7: ECBI Intensitetsscore

ECBI Problemscoren	Antal respondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	42	19[18;21]	11[8;13]	-	-9***	1,6
Far	25	16[13;18]	9[6;11]	-	-7***	1,1
Dino						
Mor	15	17[11;22]	10[5;16]	-	-6*	0,6
Far	7	14[12;16]	6[-1;14]	-	-8	2,9
BASIC/Dino						
Mor	5	15[11;19]	8[1;15]	-	-7*	1,6
Far	4	12[2;22]	9[-2;20]	-	-3	0,3

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001²⁰

For både BASIC, Dino og BASIC/Dino ses der samlet set et fald i begge ECBI-scoringer for børnene, både når det gælder besvarelser fra mødre og fædre. Som det ses af ovenstående tabeller og figurer, er der konsekvent forskel på, hvordan hhv. mødre og fædre har udfyldt ECBI-spørgeskemaet. I BASIC er der eksempelvis en tendens til, at mødre scorer deres børn højere i både intensitets- og problemscore end fædre, men samtidig ses ved eftermålingen også en lidt større udvikling i mødrebesvarelserne i forhold til fædrebesvarelser. Det er dog svært at vurdere, om det er en generel tendens grundet nærværende forholdsvis lille respondentgruppe. Fundet understøttes dog af et studie af Horsted & Birk-Olsen (CAST), som bl.a. viser, at mødre i højere grad end fædre vurderer adfærdsproblemer hos børn (Horsted & Birk-Olsen, 2008: 20). Igen kan tendensen i indeværende datamateriale understøttes af tidligere undersøgelser af BASIC-, Dino- og BASIC/Dino.

SDQ

Det andet anvendte effektmål for børnene i nærværende undersøgelse er SDQ²¹. SDQ-spørgeskemaet fokuserer på børnenes psykiske og sociale situation ved at stille spørgsmål inden for fem forskellige dimensioner og er et anvendeligt mål for, hvilke adfærdsproblemer forældre oplever med deres børn. Det er den samlede score "totale vanskeligheder", som kombinerer besvarelse inden for de fire dimensioner, som afrapporteres i nærværende rapport. SDQ har i højere grad fokus på følelsesmæssige symptomer og sociale kompetencer end ECBI og måler i større udstrækning barnets følelsesmæssige tilstand end f.x. ECBI.

Nedenfor ses et skema for cut-off værdier for SDQ²².

	Normalt	Grænseområde	Unormalt
Total vanskeligheder	0 – 13	14 – 16	17 – 40

Som det ses af nedenstående tabel 8, viser den gennemsnitlige førmåling, at børnene i BASIC-indsatsen scorer højest, hvad angår forældrevurderingen. Ifølge forældrenes besvarelser synes de "vanskeligste" børn således at befinde sig i BASIC-gruppen. I Dino og den kombinerede ind-

²⁰ 95pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

²¹ Det besvares af barnets forældre og lærer/pædagog samt gruppeledere i Dino og kombinationen af BASIC og Dino.

²² Baserer sig på engelske studier. Der findes ikke danske normaltal for SDQ.

sats er det derimod gruppeledere og pædagoger/lærere²³, som scorer børnene højere end børnenes forældre.

Tabel 8: SDQ 'Total vanskeligheder'

SDQ	Antal re-spondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	25	18[16;19]	14[12;16]	-	-4***	0,8
Far	10	19[16;21]	13[9;17]	-	-6**	1,3
Pædagog/lærer	24	14[12;16]	13[10;16]	-	-1	0,1
Dino						
Mor	8	11[7;15]	12[7;16]	-	0 (-0,3)	0,1
Far	5	9[5;13]	10[6;14]	-	1	0,2
Gruppeledere	23	13[11;16]	12[9;14]	-	-1	0,2
Pædagog/lærer	18	17[14;19]	17[13;20]	-	0	0,0
BASIC/Dino						
Mor	18	13[10;15]	8[5;10]	-	-5**	0,9
Far	16	11[8;15]	8[4;12]	-	-4*	0,6
Pædagog/lærer	4	16[13;19]	13[10;17]	-	-3	0,5
Gruppeledere	9	23[16;29]	16[11;20]	-	-7*	1,0

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001²⁴

Ser man på afrapportering for hhv. mødre og fædre, er der små forskelle i børnenes SDQ-score. På trods af disse forskelle mødre og fædre imellem ligger scorene for både mor og far i hver indsats inden for samme værdi-område for SDQ (inden for, uden for eller under grænseområdet). Der synes således at være nogenlunde overensstemmelse mellem mødres og fædres vurdering af problemadfærden målt ved SDQ. I Dino og BASIC/Dino er det interessant at se forskellen i besvarelser mellem forældre og gruppeledere, pædagog/lærer. Gruppeledere og pædagoger/lærere score i gennemsnittet børnene i grænseområdet i førmålingen, mens forældrene score dem inden for normalområdet.

Tabel 8 viser, at der tegner sig et mindre klart billede af effekten af BASIC, Dino og BASIC/Dino, når det drejer sig om SDQ-scoren, end det ses for ECBI. Der er dog for de fleste grupper tale om en positiv effekt og således et fald i SDQ-scoren efter deltagelse i programmerne. For både BASIC og BASIC/Dino ses signifikante forbedringer i SDQ. En positiv udvikling i SDQ-scoren er tegn på, at barnets sociale kompetencer og følermæssige tilstand er forbedret i hjemmet. For Dino ses der ikke denne positive udvikling. Det bemærkelsesværdige er her, at der umiddelbart ses en negativ tendens i mødrenes og fædrenes besvarelse. Dog er der tale om så små ændringer fra før-eftermålingen og ikke-signifikante resultater, hvorfor konklusionen må være, at der ikke ses en ændring i SDQ for Dino. Det kan derfor stilles den hypotese, at barnets sociale og følermæssige kompetencer ikke bliver styrket uden forældrenes involvering i form af fx, BASIC.

SSRS

²³ For nogle besvarelser gælder det, at pædagogen/læreren ikke er den samme person, da barnet går fra dagtilbud til skole, mens programmet står på.

²⁴ 95pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

Det tredje og sidste effektmål for børnene anvendt i undersøgelsen af BASIC, Dino og BASIC/Dino er SSRS-skalaen²⁵, som giver et mål for barnets sociale evner og dets problemadfærd ud fra de tre dimensioner:

1. Sociale kompetencer
2. Problemadfærd
3. Akademiske kompetencer.

SSRS har et bredere fokus end SDQ og ECBI, idet flere aspekter bliver afdækket, blandt andet er der et større fokus på interaktion med omverdenen ud over forældrene. Der findes ikke danske normtal på SSRS, men afhængig af dimensionen er høje eller lave værdier positivt. For dimensionen Sociale kompetencer er en stigning i scoren lig med en positiv effekt. For dimensionerne Problemadfærd og Akademiske kompetencer er et fald i scoren lig med en positiv effekt. I nærværende afsnit afrapporteres udelukkende SSRS-score for Sociale kompetencer og Problemadfærd, idet besvarelserne inden for Akademiske kompetencer er så få og insignifikante, at afrapportering af disse ikke er informativ.

Tabel 9: SSRS Sociale Kompetencer

SSRS Sociale færdigheder	Antal Respondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	37	35[32;38]	42[38;45]	-	6***	0,7
Far	19	39[34;43]	44[40;49]	-	6*	0,6
Pædagog/lærer	35	28[25;31]	30[27;34]	-	2	0,2
Dino						
Mor	14	40[33;46]	48[42;54]	-	8**	0,7
Far	5	35[26;44]	37[29;45]	-	2	0,2
Gruppeledere	21	30[27;34]	35[31;40]	-	5**	0,6
Pædagog/lærer	13	28[23;32]	35[30;40]	-	7*	0,8
BASIC/Dino						
Mor	4	38[26;49]	49[39;58]	-	11	1,0
Far	4	36[30;42]	39[32;47]	-	4	0,6
Gruppeledere	16	28[23;32]	34[29;39]	-	6*	0,7
Pædagog/lærer	16	26[21;31]	27[22;31]	-	1	0,1

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001²⁶

Som det ses af ovenstående tabel 9, er der en positiv udvikling med flere statistisk signifikante ændringer fra før- til eftermåling for samtlige indsatser. For samtlige indsatser ses den største udvikling, når der er tale om mødrebesvarelser. For BASIC-mødre er der tale om en højsignifikant ændring i SSRS-scoren. Derimod ses kun en lille ændring for fædrebesvarelserne i Dino og BASIC/Dino. Det er dog værd at bemærke, at der her er tale om ganske få respondenter (n=5 for Dino, n=4 for BASIC/Dino).

Ses der på SSRS-scoren for problemadfærd, tegner der sig igen et overordnet billede af en positiv effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino, idet der ses et fald for samtlige respondentgrupper

²⁵ I forbindelse med dataindsamlingen er dette spørgeskema udfyldt af både barnets forældre og barnets lærer/pædagog og i Dino også af barnets gruppeleder. Derudover besvarer lærere til børn i første klasse og derover en række spørgsmål om barnets akademiske kompetencer.

²⁶ 95pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

fra før- til eftermålingen. I BASIC er der tale om udelukkende signifikante resultater, og endvidere ses der hos Dinos mødre, fædre og gruppeledere i BASIC/Dino en signifikant positiv effekt.

Tabel 10: SSRS Problemadfærd

SSRS Problemadfærd	Antal Respondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	37	17[16;19]	12[10;14]		-5**	1,1
Far	19	14[12;16]	10[8;13]		-4***	0,8
Pædagog/lærer	35	17[15;19]	15[13;17]		-2*	0,3
Dino						
Mor	14	15[11;19]	11[8;15]		-4*	0,5
Far	5	13[9;17]	10[4;17]		-2	0,5
Gruppeledere	21	13[10;15]	12[10;15]		0 (-0,3)	0,1
Pædagog/lærer	13	17[14;20]	15[11;18]		-2	0,3
BASIC/Dino						
Mor	4	15[10;19]	8[4;12]		-6	1,4
Far	4	16[9;22]	11[3;19]		-4*	0,6
Gruppeledere	16	13[11;15]	9[7;11]		-4*	1,0
Pædagog/lærer	16	16[14;18]	15[12;18]		-1	0,2

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001²⁷

Som det ses i tabel 10, er der igen en tendens til, at den største udvikling ses i mødrebesvarelsene. Generelt ser disse også ud til gennemsnitligt at score børnene højere i både før- og eftermålingen set i forhold til fædrene.

Den positive effekt i SSRS kan derfor ses som et udtryk for at barnets bredere sociale kompetencer er blevet styrket. BASIC, Dino og BASIC/Dino har derved ikke kun skabt forandringer i hjemmet, men også i forhold til barnets interaktion med omverdenen, har der været en positiv udvikling.

Redskaberne og den effekt de måler

Som beskrevet ovenfor er der brugt tre redskaber til at måle effekten hos børnene af BASIC, Dino og BASIC/Dino. Redskaberne måler alle på børns trivsel men fokuserer på forskellige aspekter af børnenes trivsel. SDQ og ECBI fokuserer i høj grad på barnet i hjemmet, hvor SSRS både måler barnet i sammenspil med forældre, søskende og omverdenen. ECBI er meget adfærdsbetonet og måler problemer, hvor SDQ og SSRS i højre grad fokuserer på aspekter af barnets sociale kompetencer. Dette er beskrevet mere detaljeret i metodeafsnittet.

Resultaterne viser en positiv udvikling på alle tre redskaber for næsten alle grupper, hvilke indikerer at barnets adfærd er forandret i hjemmet (SDQ, ECBI) og i omverdenen (SSRS). BASIC, Dino og BASIC/Dino reduceret antal af problemer, og problemerne fylder mindre (ECBI) og børnene har bedre sociale kompetencer (SDQ, SSRS). Der ses dog den mindste konsekvente positive udvikling i SDQ, som fokuserer mere end de to andre redskaber på barnets følelsesmæssige tilstand. I SDQ er der ingen udvikling for børn som har deltaget udelukkende i Dino, hvilke kan tyde på, at for at børns sociale og følelsesmæssige kompetencer i hjemmet skal forbedres i regi af BASIC, Dino og BASIC/Dino, skal forældrene deltage i BASIC og derved understøtte barnets udvikling.

²⁷ 95pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

4.2 EFFEKT I FORHOLD TIL VOKSNE

Overordnet set ses der ikke en positiv effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino i forhold til forældrene. Dels findes der ingen signifikante resultater i forhold til forbedring af forældrenes parforhold (målt ved DAS), dels ses en mindre negativ udvikling i forhold til forældrenes stressniveau efter DUÅ (målt ved PSI-SF). Dette skal dog samtidig ses i lyset af, at BASIC, Dino og BASIC/Dino først og fremmest er en indsats målrettet mod børn, hvis adfærd er krævende for forældre eller pædagogisk personale. Således er det også primært hos børnene, at man vil kunne forvente en effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino. En effekt hos forældrene må derfor betragtes som en sekundær målsætning.

DAS

Kvaliteten af forældrenes parforhold måles ud fra DAS²⁸, som er et redskab til vurdering af et forhold ud fra fire dimensioner omhandlende 1) enstemmighed, 2) tilfredshed, 3) følelsesmæssigt udtryk og 4) samhørighed²⁹. Der findes ikke danske normtal for DAS³⁰, men jo lavere en score, desto lavere kvalitet af parforholdet. Skalaen rangerer fra 0 til 151 for begge køn (Crane et al., 1990). Der er opstillet en grænse score med henblik på at afgøre, hvorvidt en person er i et parforhold med behandlingsbehov. En score på under 107 indikerer dette (Crane, D. R., Allgood, S. M., Larson, J. H. & Griffin, W. (1990): Assessing Marital Quality with Distressed and Nondistressed Couples: A comparison and Equivalency Table for Three Frequently Used Measures, *Journal of Marriage and the Family*, 52, vol. 1, 91p.).

Tabel 11: DAS Scoren

DAS	Antal Respondenter	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
Basic						
Mor	23	107[99;116]	111[102;119]	-	3	0,2
Far	19	110[102;118]	111[103;119]	-	1	0,1
Dino						
Mor	9	100[85;114]	106[95;117]	-	6	0,3
Far	5	99[70;128]	112[92;132]	-	13	0,4
BASIC/Dino						
Mor	4	115[91;139]	120[91;148]	-	4	0,2
Far	4	103[87;119]	101[79;123]	-	2	0,1

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Der ses umiddelbart en positiv tendens i forældrenes DAS-score som følge af BASIC, Dino og BASIC/Dino. Der er imidlertid ikke tale om signifikante forskelle, hvorfor dette resultat skal tolkes med forsigtighed. Det er således ikke muligt at fastslå, hvorvidt denne ændring er reel eller blot en tilfældighed.

Førmålingsscoren tyder umiddelbart på, at nogle af forældrene i BASIC, Dino og BASIC/Dino i udgangspunktet har problemer i deres parforhold. Særligt Dinos forældre har lave DAS-værdier

²⁸ Der rapporteres god reliabilitet og validitet for DAS. Overordnet set er der en del fordele ved at bruge DAS, idet det er et populært redskab, som er let at bruge og er succesfuldt oversat til flere sprog. Et opmærksomhedspunkt ved DAS er dog, at køn muligvis påvirker resultatet (som bagvedliggende konfounder) (<http://www.scribd.com/doc/21571203/Review-of-the-Dyadic-Adjustment-Scale>: s. 4.).

²⁹ På engelsk: Dyadic Consensus, Dyadic Satisfaction, Affectional Expression, Dyadic Cohesion.

i udgangspunktet. Den positive, men ikke signifikante udvikling tyder dog på, at forældrenes konsensus og sammenhørighed styrkes som en afledt positiv effekt af deres børns positive udvikling og ændring i adfærd.

PSI-SF

PSI-SF er en forkortet udgave af Parenting Stress Index, der måler forældres stressniveau. PSI-SF afdækker fire dimensioner (stress i forælderrollen, dysfunktionel interaktion mellem forælder og barn, vanskeligt barn, defensive besvarelsesscore), udover den samlede score. Der er etableret en amerikansk grænsscore for, hvorvidt forældre kan betegnes som at være stressede i forælderrollen. Grænsscoren er 90, hvilket betyder, at en score på 90 eller over indikerer, at deltageren oplever signifikant stress i forælderrollen, om end grænsscoren skal tolkes med forsigtighed, da der er tale om en amerikansk grænseværdi.

Tabel 12: PSI-SF scoren

PSI-SF	Antal spondenter	Re-	Førmåling Middelværdi	Eftermåling Middelværdi	Opfølgende måling Middelværdi	Udviklingen	Effect Size
BASIC							
Mor	37		121[113;128]	136[129;142]	-	15***	0,6
Far	19		131[123;139]	142[134;150]	-	11**	0,6
Dino							
Mor	12		126[113;138]	136[122;151]	-	11	0,5
Far	5		129[111;147]	137[110;164]	-	8	0,4
BASIC/Dino							
Mor	4		132[110;154]	162[138;185]	-	30	1,3
Far	4		139[112;165]	134[114;153]	-	-5	0,2

* P<0,05, **p<0,01, ***p<0,001³¹

Som det ses af tabel 12, har forældrene i alle tre indsattstyper meget høje PSI-SF score ved førmålingen. Således er både mødre og fædre i gennemsnittet meget stressede i forælderrollen ved indgangen til BASIC, Dino og BASIC/Dino. Det er forældrene i BASIC/Dino, som har de højeste førmålingsværdier, hvilke virker naturligt i forhold til, at de med de største problemer bliver tilbudt den mest omfattende behandling.

For PSI-SF ses der, som det eneste skalaredskab anvendt i nærværende undersøgelse, en negativ udvikling fra før- til eftermålingen. Størstedelen af forældrene, som deltager i BASIC, Dino og BASIC/Dino, er således blevet mere stressede i forælderrollen efter deltagelse i BASIC, Dino og BASIC/Dino. Stigning i PSI-SF er udelukkende statistisk signifikant for forældre i BASIC-indsatsen, men tendensen er dog gennemgående negativ hos alle, bortset fra BASIC/Dino-fædre, som har en svag positiv udvikling (disse var dog også i udgangspunktet mest stressede). En af grundene til øgede stress hos forældrene kan være, at for BASIC forældrene og BASIC/Dino forældrene, at de netop har afsluttet et BASIC-forløb, som har krævet deltagelse en aften om ugen i ca. 20 uger. Forældre har fortalt gruppeledere, at den intense deltagelse i BASIC, kan sætte familielivet under press. Denne udvikling kan dog også skyldes, at forældrene, som følge af at de bliver mere opmærksomme på deres barns problematikker, får en erkendelse af de også selv skal ændre adfærd, for at situationen i familien ændres. Det kan diskuteres, om det udelukkende er en negativ udvikling, da øget opmærksomhed på barnet kan skabe de forudsætninger, som skal til, for at barnet lykkes fremadrettet.

³¹ 95pct. konfidensintervaller for score før og efter. Parvis t-test af udviklingen, * p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001. Effect size beregnet som Cohens d., hvor d>0,8 er stor, d>0,5 er medium og d>0,2 er lille effekt.

Effekten set i lyste af før-efter-populationen

For BASIC-programmet gælder det, at populationen, der deltog i før-eftermålingen, på nogle parametre var forholdsvist mere ressourcestærke end dem, som udelukkende deltog i førmålingen. Det er i mindre grad også tilfældet for Dino og BASIC/Dino, men her er forskellen mellem de to populationer markant mindre end i BASIC. Det betyder derfor, at den effekt vi ser, specielt i BASIC, er udtryk for den effekt, som de mere ressourcestærke familier opnår ved at deltage i et BASIC, Dino eller BASIC/Dino -program. Det skal dog nævnes, at ressourcestærke forældre også har brug for tiltag som BASIC, Dino og BASIC/Dino. Det er bevist at fx. børn med ADHD, som netop har den udadreagerende adfærd som DUÅ kan afhjælpe, kan findes inden for alle sociale klasser og intelligensniveauer.³² Derfor er en positiv effekt hos de forholdsvist ressourcestærke forældre, ikke et mindre interessant og opmuntrende resultat.

Yderligere, ved vi fra andre programmer, f.eks. Head Start i USA, at ikke ressourcestærke familier også kan have stort udbytte af at deltage i førskoleprogrammer.³³ Derfor er det ikke muligt at vurdere, om effektdata fra forholdsvist flere ressourcesvage familier ville føre til et fald eller en stigning i den gennemsnitlige effekt.

4.3 OPLEVEDE EFFEKT BLANDT FORÆLDRE

I nærværende afsnit diskuteres den subjektive effekt af indsatsen ud fra den tilfredshedsundersøgelse, der som led i evalueringen af BASIC, Dino og BASIC/Dino er gennemført hos forældre, der enten selv har deltaget i BASIC eller forældre, hvis børn har gået i Dino.

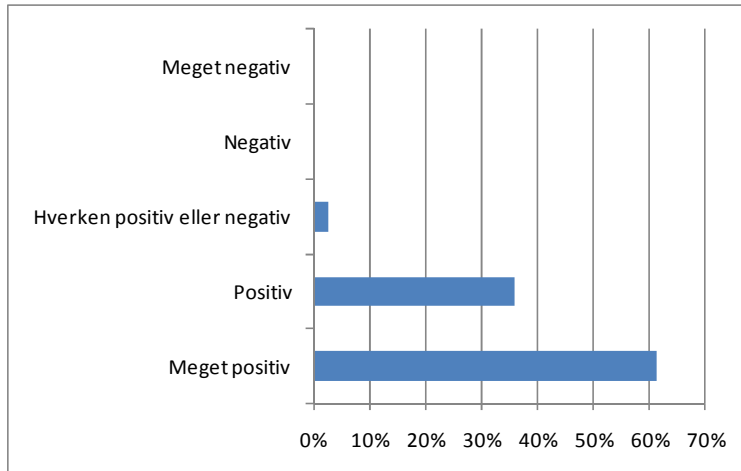
I første omgang betragtes forældrenes vurdering af BASIC eller Dino og så vidt muligt den effekt, børnene har opnået af deltagelse i BASIC eller Dino. Generelt set er der positive tilbagemeldinger for behandlingsprogrammet fra forældre i både BASIC og Dino.

I spørgsmålet om hvordan forældrenes generelle oplevelse/vurdering af behandlingsprogrammet for barnet og familien er, besvarer størstedelen af BASIC-forældre "positivt" (35 %) eller "meget positivt" (62 %), og der er ingen som svare negativt på dette spørgsmål, hvilket antyder en positiv oplevelse af, at BASIC har haft en positiv effekt over for barnet og familien (se figur 13 nedenfor).

³² Niels Bilenberg, <http://www.psykiatrifonden.dk/Forside/Psykiske+sygdomme/ADHD>

³³ Head Start Impact Study, Final Report, Executive summary 2010. US Department for Health and Human Services, http://www.acf.hhs.gov/programs/opre/hs/impact_study/reports/impact_study/executive_summary_final.pdf

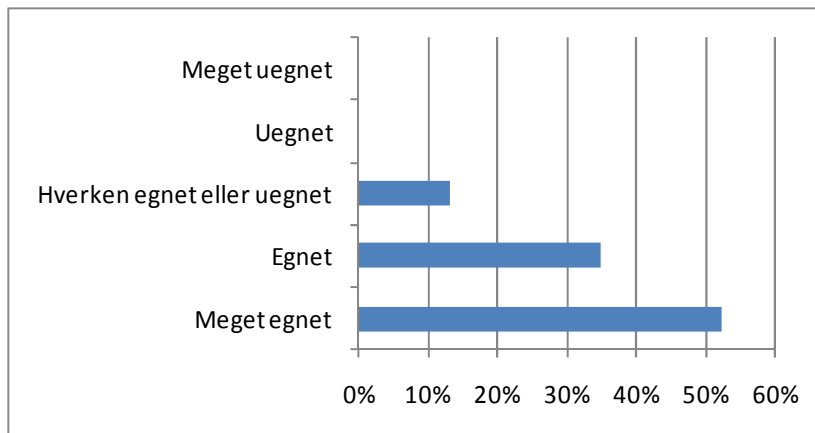
Figur 13: Min generelle oplevelse/vurdering af dette behandlingsprogram til mit barn og min familie er?

Kilde: Rambøll-survey blandt afsluttede BASIC-forløb (n=75)

Endvidere opfatter størstedelen af respondenterne med børn i Dino, at programmet har en meget egnet tilgangsvinkel til deres barns adfærdsproblemer (se figur 14).

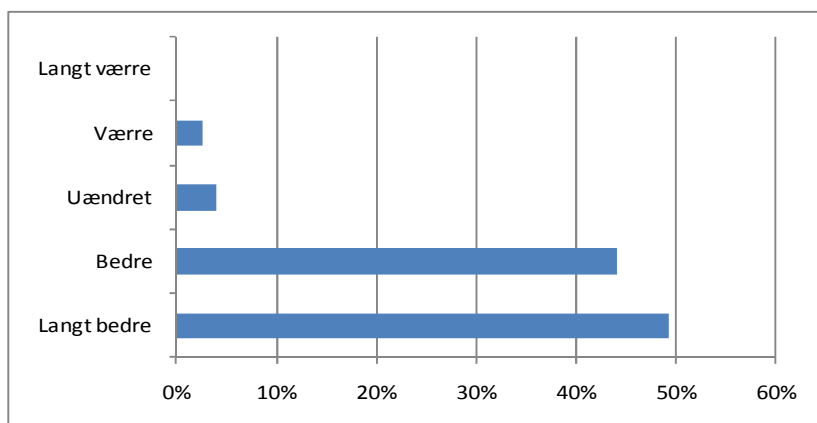
Figur 14: Jeg synes, Dinos tilgangsvinkel til at afhjælpe mit barns adfærdsproblemer er?

Kilde: Rambøll-survey blandt afsluttede Dino-forløb (n=23)

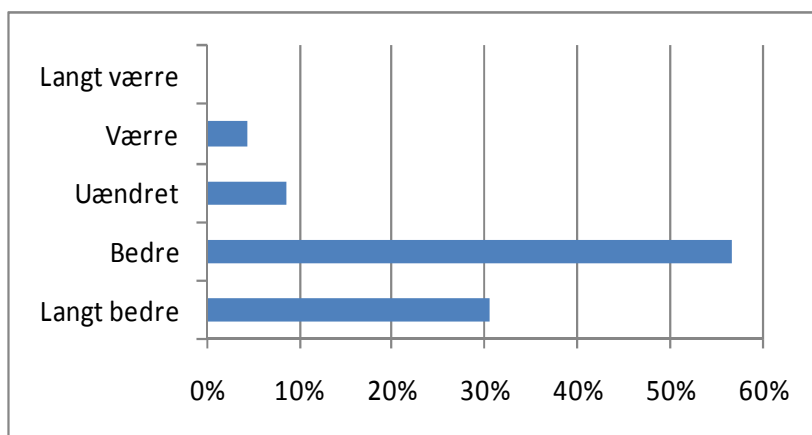
Begge indsatsgrupper blev adspurgt, hvordan det grundlæggende problem inden programstart er nu efter endt programforløb. Her svarer 93,3 % i BASIC, at problemet enten er blevet bedre eller langt bedre (se ovenstående figur 14). Desuden svarer 86,9 % af forældrene til børn i Dino til samme spørgsmål, at de grundlæggende problemer nu er blevet bedre eller langt bedre. I Dino svarer 13 % (3 respondenter), at de oplever problemet som værende uændret eller blevet værre.

Figur 15: Det grundlæggende problem/problemer, som oprindeligt fik mig til at starte på kurset, er på nuværende tidspunkt?

Kilde: Rambøll-survey blandt afsluttede BASIC-forløb (n=75)

Figur 16: Det grundlæggende problem/problemer, som oprindeligt fik mig til at starte på kurset, er på nuværende tidspunkt?

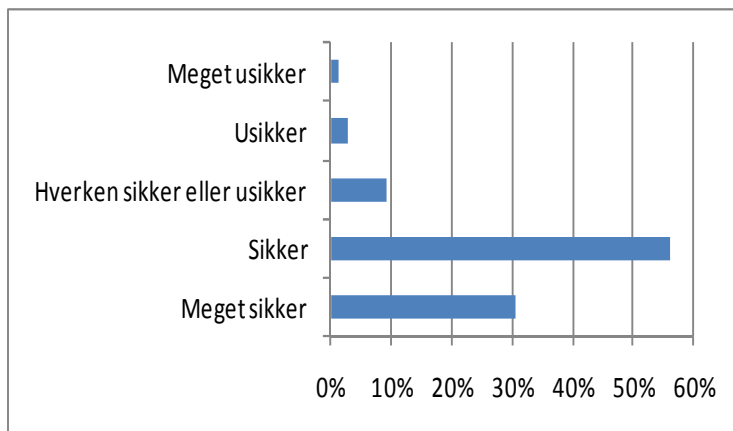
Kilde: Rambøll survey blandt afsluttede Dino-forløb (n=23)

For både BASIC og Dino ses således mange positive vurderinger, som i sidste ende kan tolkes som, at størstedelen af forældrene, som har besvaret tilfredshedsundersøgelsen, inden for disse indsatser rent faktisk har oplevet en positiv effekt af programmet. Det er dog samtidig vigtigt at have for øje, at det ikke er samtlige deltagere i indsatserne, som har gennemført denne undersøgelse, og således er der en mulig bias i, at respondenter systematisk svarer anderledes (mere positivt) end ikke-respondenter. De positive resultater skal derfor ses i lyset af dette.

Det er også interessant at bemærke, hvor forældrene ikke har svaret helt så positivt på programmet. Det vedrører forældrenes kompetencer i forhold til at håndtere adfærdsproblemer i hjemmet (se figur 17 & 18 nedenfor) og kan således ses som en vigtig komponent af projektets effekter og dets bæredygtighed. Hvor BASIC-forældrene i overvejende grad føler sig sikre på at håndtere fremtidige adfærdsproblemer i hjemmet, er en større del af forældrene med børn i Dino fortsat usikre på at håndtere de nuværende adfærdsproblemer i hjemmet på egen hånd. Dette fund er måske ikke overraskende, da Dino jo netop ikke har fokus på forældrene. Fundet her er heller ikke overraskende set i lyset af den officielle metodebeskrivelse, hvor det slås fast, at BASIC skal være en af grundstenene i DUÅ og Dino således er et ekstra tilbud til familier (Web-

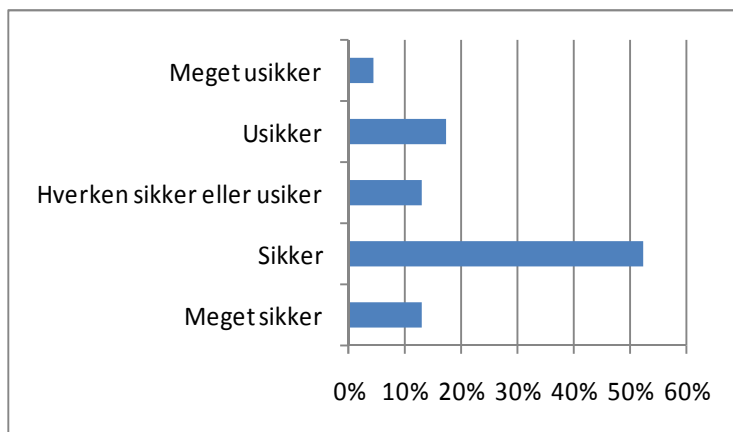
ster-Stratton, 2001). Indeværende resultat kan netop støtte det argument. At Dino alene ikke er hensigtsmæssig, da en virkelig forandring for børnene skal understøttes af nye adfærdsmønstre hos forældrene. Resultatet her bør derfor skabe opmærksomhed på forholdet mellem Dino og BASIC, da kun ca. 60 % af Dinos forældre føler sig klædt på til at håndtere deres børn efter deres deltagelse i Dino.

Figur 17: Hvor sikker er du på at du kan håndtere de nuværende adfærdsproblemer i hjemmet på egen hånd?

Kilde: Rambøll-survey blandt afsluttede BASIC-forløb (n=75)

Figur 18: Hvor sikker er du på at du kan håndtere de nuværende adfærdsproblemer i hjemmet på egen hånd?

Kilde: Rambøll-survey blandt afsluttede Dino-forløb (n=23)

Baggrundskarakteristikas betydning for forældrenes tilfredshed Overordnet set er der enkelte markante karakteristika, som synes at have betydning for, hvordan BASIC-respondenterne besvarer de forskellige tilfredshedsspørgsmål. Hvad angår spørgsmålet om forældrenes generelle oplevelse af BASIC (spørgsmål 11), vurderer de fleste som tidligere nævnt, at behandlingsprogrammet enten er 'meget positivt' eller 'positivt'. Hvad angår den del (2,7 %) af det samlede antal respondenter (n=75), som besvarer 'hverken positiv eller negativ' til spørgsmålet, er disse dog karakteriseret ved i højere grad at have en lav husstandsindkomst (udgør 13,3 % af besvarelserne inden for 'kr. 200.000 – 399.999').

I forhold til, hvilke forældre som ser enten en forbedring eller en forværring i de problemer, som oprindeligt fik dem til at deltage i BASIC (spørgsmål 2), ses der igen små forskelle. Blandt andet ses det, at det er forældre med lave indkomster (hvh. 'kr. 0-199.999' og 'kr. 200.000-399.999'), som i højere grad ser en forværring (hvh. 12,5 % og 6,7 %), hvorimod tendensen inden for de højere indkomstgrupper er, at ingen ser en forværring, men derimod større andele en forbedring

af problemerne. Endvidere er der en høj andel forældre som enten er arbejdsløse eller i aktive-ring (12,5 %), som ser en forværring af problemerne, hvorimod de øvrige beskæftigelsesgrup-per ikke oplever forværring.

De BASIC-respondenter, som er blevet mere sikre i at håndtere deres børn (spørgsmål 15), er samtidig de mere velstillede. Inden for beskæftigelsesgrupperne, er der 12,5 % af forældre der er arbejdsløse eller under aktivering, som føler sig usikre i at håndtere deres børn, hvorimod de øvrige beskæftigelses-kategorier ikke er usikre på dette. 25 % af forældre indenfor den laveste indkomstkategori ('kr. 0-199.999') stiller sig usikre overfor håndteringen af deres børn, og disse er samtidig de eneste indenfor indkomst-grupperne, som oplever usikkerhed.

For respondenterne i Dinos tilfredshedsundersøgelse (vedr. spørgsmål 4: "Jeg synes, Dinos til-gangsvinkel til at afhjælpe mit barns adfærdsproblemer er..."), tegner der sig et billede af, at jo ældre forældrene til barnet er, jo flere vurderer, at Dino er en 'meget egnet' tilgangsvinkel til at afhjælpe deres barns adfærdsproblemer (se nedenstående tabel 19).

Tabel 19: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om forældrene mener at Dinos tilgangsvinkel kan afhjælpe deres barns adfærdsproblemer inden for kategorier af forældres alder (Dino)

	Alder	Meget egnet	Egnet	Hverken egnet eller uegnet	Antal
Forælders alder	21 - 30 år	20,0%	40,0%	40,0%	5
	31 -40 år	50,0%	41,7%	8,3%	12
	41 - 50 år	83,3%	16,7%	0,0%	6

Endvidere er der et forholdsvis klart billede af, at andelen af forældre med en positiv opfattelse af Dino som en meget egnet tilgangsvinkel stiger, jo større forældrenes samlede husstandsind-komst er. Således er der flere, som vurderer Dino 'meget egnet' inden for indkomstkategorien '600.000-799.999' (66,7 %) end inden for '400.000-599.999' (42,9 %) og '200.000-399.999' (0 %).

Der er ikke umiddelbart generelle mønstre at spore vedr., hvilke forældre som enten ser forbed-ring eller en forværring i de problemer (spørgsmål 2), som oprindeligt fik dem til at påbegynde behandling af deres barn (gennem Dino). Endvidere ses det, når der spørges til forældrenes fø-lelse af sikkerhed i forhold til at kunne håndtere nuværende adfærdsproblemer i hjemmet på egen hånd (spørgsmål 13), at usikkerheden fordeler sig meget mere jævnt på tværs af forskelli-ge baggrundskarakteristika. Den eneste umiddelbare tendens er, at der er større andele re-spondenter, som føler sig 'usikker' eller 'meget usikker' i de lavere indkomstgrupper end de hø-jere (se tabel 20 nedenfor).

Tabel 20: Fordelingen af besvarelser på spørgsmålet om forældrenes følelse af sikkerhed i forhold til at kunne håndtere nuværende adfærdsproblemer i hjemmet på egen hånd inden for kategori-er af husstandsindkomst (Dino)

		Meget sikker	Sikker	Hverken sikker eller usikker	Usikker	Meget usikker	Antal
Årlig samlet ind-komst i hus-standen	0.00 - 199.999	0,0%	66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	3
	200.000 - 399.999	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%	33,3%	3
	400.000 - 599.999	0,0%	28,6%	42,9%	28,6%	0,0%	7
	600.000 - 799.999	16,7%	83,3%	0,0%	0,0%	0,0%	6
	800.000 - 999.999	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1
	Ikke oplyst	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	3

5. HVILKE FORHOLD HAR BETYDNING FOR EFFEKT

"In the context of intervention research, variables that specify for whom a treatment is effective or under what conditions a treatment is effective are either predictors or moderators of outcome."
(Beauchaine, Webster-Stratton & Reid, 2005)

Nærværende kapitel ser på, hvordan effekten af den samlede BASIC, Dino og BASIC/Dino-indsats fordeler sig inden for forskellige variable, og således, om der er andre bagvedliggende faktorer, som påvirker den sammenhæng, som der umiddelbart synes at være mellem indsatserne og forbedringer i effektmålene³⁴. Der kan potentielt være individuelle, organisatoriske og strukturelle faktorer, som har betydning for, hvor meget udbytte børnene og deres forældre har haft af DUÅ. Det følgende kapitel vil give indblik i og mulighed for at identificere og diskutere, om nogle i målgruppen har fået mere gavn af indsatsen end andre, samt om der er organisatoriske og strukturelle forhold, der har betydning for fideliteten i implementeringen – og dermed effekten af programmet.

5.1 MÅLGRUPPENS BETYDNING FOR EFFEKTEN

For samtlige variable ses en effekt i samme retning på effektmålene for børn og således fortsat en positiv effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino på tværs af subgrupper. Dette er positivt, idet det betyder, at den illustrerede effekt i kapitel 4 ikke skjuler modsatrettede effekt hos nogle subgrupper i forhold til andre³⁵.

Alderens betydning

Det virker umiddelbart plausibelt, at alderen kan have betydning for, hvor stor en effekt, der ses hos børnene som følge af BASIC, Dino og BASIC/Dino-deltagelse. Tidligere studier har endvidere peget på en lavere behandlingseffekt hos større børn. Eksempelvis fandt Dishion og Patterson, at forældreprogrammer (ikke BASIC, Dino eller BASIC/Dino) er effektive for både yngre (2,5 - 6,5 år) og ældre (6,5 - 12,5 år) børn, men at der er højere frafaldsrate ved behandlingen af familier med ældre børn og dermed potentielt lavere effekt (Dishion & Patterson, 1992). Der ses imidlertid ikke en aldersmæssig³⁶ variation for udviklingen i SDQ og SSRS-scoren som følge af den samlede BASIC, Dino og BASIC/Dino-indsats. Dette fund støttes af Beauchaine, Webster-Stratton og Reid, som i deres studie af prædiktorer og moderatorer for effekten af DUÅ heller ikke fandt, at alderen havde betydning (Beauchaine, Webster-Stratton & Reid, 2005). Dog kan det diskuteres, om der er en unøjagtighed i forhold til redskaberne og børnenes alder. SDQ'en er mere nøjagtig for de ældre børn, da den bl.a. måler på positiv adfærd, som vil være unaturlig at se hos 3-årige børn. Derfor kunne man forstille sig, at de yngre børn kan have udviklet sig mere positivt, end man kan måle med SDQ'en.

Derimod er der markant forskel på effekten på tværs af aldersgrupper inden for ECBI-scoren. Der er en markant større effekt fra før- til eftermålingen hos de 6-8-årige frem for hos de 3-5-årige. De 6-8-årige er i gennemsnit faldet 10 ECBI-point mere end de 3-5-årige fra før- til eftermålingen (-27 point versus -17 point), og dette er samtidig tæt på at være statistisk signifikant.

³⁴ Effekten af de tre indsatser BASIC, Dino og BASIC/Dino er beregnet samlet. Det har ikke grundet det lave respondenttal været muligt at belyse bagvedliggende faktorer fordelt på de enkelte indsatser.

³⁵ Det er vigtigt at understrege, at størstedelen af de rapporterede forskelle mellem subgrupper ikke er statistisk signifikante forskelle.

³⁶ For at undgå for få respondenter i hver analysekategori er der i analysen anvendt en firedeelt aldersvariabel opdelt på følgende vis: "Under 3 år", "3-5 år", "6-8 år", "9+ år".

Dette til trods for at begge aldersgrupper ligger inden for den overordnede BASIC, Dino og BASIC/Dino-målgruppe. Dette er et fund, som afviger fra litteraturen ovenfor.

Som nævnt valgte nogle kommuner at udvide aldersgruppen for de forskellige BASIC, Dino og BASIC/Dino-indsatser, hvilket også afspejles i aldersfordelingen. Dette var potentielt risikabelt, da risikoen er, at der ikke viser sig en effekt af behandlingen for de børn, der falder uden for målgruppen. På grund af det forholdsvis lille datasæt giver det ikke mening at se på, hvordan effekten fordeler sig i aldersgrupperne inden for hver enkelt indsats, men overordnet kan man dog se, at de børn, som aldersmæssigt falder udenfor den samlede målgruppe (og som vi har før-eftermåling på), dog stadig ser ud til at have opnået en effekt af indsatsen. Der er dog tale om et meget lille antal børn (n = 5).

Kønnets betydning

Ved indgangen til BASIC, Dino og BASIC/Dino (potentielle deltagere) var der markant flere drenge (67 %) end piger, og der er ligeledes flere drenge end piger, som har deltaget i programmerne. Ser man på effekten af deltagelse for hhv. drenge og piger, ses der kun meget små insignifikante forskelle i effekt inden for de tre effektmål. I SDQ ses der fx en lille tendens til en større effekt hos pigerne, som i gennemsnit er faldet 1,5 point mere end hos drengene. Tendensen er modsatrettet for ECBI, hvor drengene i gennemsnit har udviklet sig lidt bedre (lidt over 1 point) end pigerne. Køn ser således ikke umiddelbart ud til at have betydning for, hvorvidt børn opnår en effekt af BASIC, Dino eller BASIC/Dino, hvilket også understøttes af litteraturen. Studiet af Beauchaine, Webster-Stratton og Reid, som kombinerer fund fra flere randomiserede kontrollerede forsøg, finder ligeledes, at der ikke er en modererende effekt af køn, og således ser DUÅ ud til at være lige effektivt over for piger og drenge (Beauchaine, Webster-Stratton & Reid, 2005).

Etnicitet

Størstedelen af forældrene er, som nævnt i kapitel 3, født i Danmark. Der er dog nogle forældre med anden etnisk baggrund end dansk, og det kan derfor være interessant at undersøge, hvorvidt effekten af BASIC, Dino og BASIC/Dino i en dansk kontekst fordeler sig anderledes afhængigt af dette forhold.

For både ECBI og SSRS ses en større effekt på børn, hvis forældre er født i Danmark i forhold til ikke-danskfødte. ECBI-scoren er gennemsnitligt 3 point lavere for ikke-danskfødte (ændring fra før til eftermåling: -17,4 versus -20,8). SSRS-scoren er endvidere gennemsnitligt 2,5 point lavere hos børn af ikke-danskfødte forældre i forhold til dansk-fødte forældre. Disse forskelle er statistisk set ikke signifikante, men antyder en tendens, som man evt. bør være opmærksom på i en dansk kommunal kontekst i fremtiden. Generelt har familier med anden etnisk baggrund sværere ved at modtage services i normal eller specialiserede regi.³⁷ Man kan derfor ved BASIC, Dino og BASIC/Dino forestille sig, at der kan være visse udfordringer, fx sproglige barrierer i forhold til indsatsen og det danske materiale, som gør, at effekten hos børn i familier med ikke-danskefødte forældre er lavere end blandt familier med dansk-fødte forældre.

Et studie af Reid, Webster-Stratton & Beauchaine undersøgte blandt andet etnicitets betydning for behandlingseffekten i DUÅ og fandt ligeledes kun få forskelle på tværs af etniske grupper, så få at de fravalgte at tolke resultatet yderligere (Reid, Webster-Stratton & Beauchaine, 2001). Dette studie er amerikansk og beskæftiger sig med andre etniske grupper end de mest prævalente i Danmark, hvorfor overførbareheden af dette resultat er begrænset. Der er i stedet behov for viden på dette område produceret i en dansk kontekst.

³⁷ Videnskab og Praksis. Statusartikel. Ugeskrift Læger 168/36. 4. september 2006. Side 3009

Forældrenes socioøkonomiske forhold

Ser man på forældrenes civilstatus, er et iøjnefaldende resultat, at der er signifikant forskel på børnenes SDQ for hhv. samlevende³⁸ og ikke-samlevende forældre.

Således ses i gennemsnit et fald i SDQ på 3,5 point mere hos børn af forældre, som er samlevende³⁹ forhold til ikke-samlevende forældres. Dette kan have flere forklaringer. Man kan dels forestille sig, at der i de samlevende familier er større mulighed for opbakning omkring indsatsen fra begge voksne og en enighed i, hvordan barnet skal opdrages. Samtidig kan det antages, at ikke-samlevende forældre ikke nødvendigvis i samme grad støtter hinanden i deltagelse og er enige om, hvordan deres barn skal opdrages og støttes.

I forhold til betydningen af, hvorvidt barnets forældre er erhvervsaktivt⁴⁰ eller ej, er der for SDQ og ECBI ingen markant forskel på effekten af BASIC, Dino og BASIC/Dino. Derimod ses der for SSRS-scoren tendens til en større effekt hos børn af erhvervsaktive forældre i forhold til ikke-erhvervsaktive, om end denne forskel ikke er statistisk signifikant. Den gennemsnitlige stigning i SSRS for før-eftermålingen er 7 point for erhvervsaktive mod kun 3 point for ikke-erhvervsaktive.

For at vurdere, hvorvidt børnenes og forældrenes førmåling før deltagelse i BASIC, Dino og BASIC/Dino inden for de forskellige effektmål (for både børn og voksne) har betydning for den effekt, det enkelte barn opnår, konstruerede vi forskellige binære variable bestående af det antal børn, som lå hhv. over og under normen (ECBI), grænseområdet (SDQ) og gennemsnittet (DAS og PSI-SF) for de forskellige effektmål (Se hvordan disse variable er konstrueret i Bilag 1).

Ser man på forældrenes indkomst sammenholdt med den effekt, som børnene oplever, er der, modsat tilfredshedsundersøgelsen, intet entydigt billede. Hverken på ECBI, SDQ eller ECBI er der tegn på, at børn fra hjem med særligt høje eller lave husstandsindkomster, får mere eller mindre ud af deltagelse i BASIC, Dino og BASIC/Dino. Det skyldes til dels, at mange forældre har valgt ikke at oplyse den årlige samlede indkomst i husstanden.

Hvilken målgruppe har størst udbytte af BASIC, Dino og BASIC/Dino

For udviklingen i ECBI-scoren efter BASIC, Dino og BASIC/Dino ses en signifikant forskel mellem dem, som lå hhv. over og under normscoren. Således var den gennemsnitlige forbedring i ECBI 24 point for børn over eller lig normscoren i udgangspunktet (n=46) mod en forbedring på 10 point for børn under normscoren (n=10). Dette er en markant forskel, som fastslår, at dem, som i udgangspunktet har flest adfærdsproblemer (og altså ligger inden for det anbefalede normområde for behandling), samtidig er dem, som får mest ud af BASIC, Dino og BASIC/Dino. Dette viser endvidere, at der er mest value-for-money at hente i at tilbyde den rigtige målgruppe BASIC, Dino og BASIC/Dino (nemlig de som ligger over normscoren i udgangspunktet og derfor er behandlingskrævende). En mere uproblematisk målgruppe (med lavere score end normscoren) vil alt andet lige give mindre effekt, om end der fortsat ses en positiv udvikling.

For effekten af at lægge under normscoren for SDQ ses samme tendens: De, som fra start ligger over grænseområdet, får også gennemsnitlig en større forbedring i SDQ efter en BASIC,

³⁸ Opdeling i samlevende/ikke-samlevende er en sammenlægning af følgende svarkategorier: Samlevende: *gift, samlever, registreret partnerskab*; Ikke-samlevende: *separeret/skilt, enke, ugift*.

³⁹ Det er reelt ikke til at se, hvorvidt forældre, som er samlevende, er samlevende med barnets biologiske far eller mor, men man må formode, at det for mange er tilfældet.

⁴⁰ Opdeling i erhvervsaktiv/ikke-erhvervsaktiv er en sammenlægning af følgende svarkategorier: Erhvervsaktiv: *lønmodtager, selvstændig erhvervsdrivende, Studerende, lærling, elev*. Ikke-erhvervsaktiv: *hjemmegående, arbejdsløs eller under aktivering, langtidssygemeldt, førtidspensionist*.

Dino og BASIC/Dino-indsats (-2 versus -4). Denne sammenhæng er dog ikke statistisk signifikant.

Fundene i nærværende evaluering viser endvidere, at forældrenes gennemsnitsscore for DAS og PSI-SF i førmålingen ikke umiddelbart har betydning for børns effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino. Dette fund adskiller sig dog fra fund i DUÅ-litteraturen generelt. Blandt andet fandt studiet af Beauchaine, Webster-Stratton og Reid, at der var forskel i behandlingsmodtagelighed hos børn, hvis mødre rapporterede en DAS-score under gennemsnitsscoren, i forhold til dem som lå over (Beauchaine, Webster-Stratton & Reid, 2005). Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at det pga. få respondenter ikke har været muligt at differentiere mellem fædre- og mødrebesvarelser i analysen af DAS-scorens betydning, hvilket kan være en forklaring på at vi ikke kan se en tendens.

Faktorer af betydning for effekten hos forældre

Som det fremgik af kapitel 4, var der ikke umiddelbart en positiv effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino i forhold til forældrene. Hverken i forhold til forbedring af forældrenes parforhold (målt ved DAS) og endvidere ses en negativ tendens i forhold til forældrenes stressniveauer efter BASIC, Dino og BASIC/Dino (målt ved PSI-SF).

Følgende faktorer betragtes i nærværende evaluering som havende betydning for forældrenes effekt: Hvorvidt forældrene er født i Danmark eller ej, hvorvidt forældrene er samlevende eller ej, hvorvidt de er erhvervsaktive, samt hvorvidt børnenes førmålingsværdier for ECBI og SDQ ligger over eller under normen/grænseområdet for behandling.

Når der ses på faktorerens betydning for den samlede effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino for forældrenes vedkommende, er det særligt betydningen af, hvorvidt forældrene er født i Danmark eller ej, som falder i øjnene. Der ses signifikante⁴¹ forskelle på danskfødte og ikke-danskfødte i den gennemsnitlige DAS og PSI-SF score. Det interessante er især udviklingen i DAS-scoren, idet der er tale om modsatrettede effekter i de to grupper. Hvor danskfødte i gennemsnit har en stigning i DAS (4 point), og således tendens til forbedring af parforholdet, er den gennemsnitlige effekt for ikke-danskfødte et fald i DAS (-5 point) og således en tendens til forværring af parforholdet.

PSI-SF-scoren forøges i begge grupper, men her er der tale om en større forøgelse blandt danskfødte (13 point) i forhold til ikke-danskfødte (5 point) forældre og således en større negativ påvirkning af stressniveauet hos disse forældre.

De øvrige undersøgte faktorer er ikke signifikant forskellige fra hinanden, og således synes forældrenes effekt af BASIC, Dino og BASIC/Dino ikke umiddelbart at være påvirket af deres civil- og erhvervsstatus eller deres børns udgangspunkt for SDQ og ECBI.

5.2 FIDELITET I IMPLEMENTERINGEN

Det næste afsnit vil handle om, hvilke forhold der har betydning for fideliteten, som igen må formodes at have betydning for effekten. Som tidligere beskrevet i rapporten kan der i BASIC, Dino og BASIC/Dino og på sigt DUÅ's implementering i Danmark være behov for et særligt fokus på fideliteten for at opnå de resultater, som man har set i andre lande. Det skyldes, at DUÅ i næsten alle andre lande end Danmark, har været forankret i et forskningsmiljø, hvor der har været et naturligt fokus på fidelitet. I Danmark og Norge implementeres DUÅ i kommuner, hvor

⁴¹ Disse skal imidlertid tages med det forbehold, at der reelt er meget få respondenter i gruppen af ikke-danskfødte, hvilket evt. har påvirket resultatet til at blive statistisk signifikant.

fokus kan være på andre aspekter end fideliteten af metoden. Evalueringen med forskellige metoder har forsøgt at belyse implementeringen, for at kunne belyse hvilke forhold i implementeringsmiljøet der fremmer eller hæmmer en høj fidelitet.

Procestjeklister og fidelitet

Procestjeklisterne er en af de metoder, som har været anvendt for at undersøge fideliteten. Procestjeklisterne er tjeklister, som er udarbejdet af programmets ophavsmænd og forholder sig meget konkret til, hvad hver session skal indeholde. Gruppelederne bliver bedt om at udfylde de 62 spørgsmål i Dino og 47 spørgsmål i BASIC spørgsmål efter hver session. Der var mulighed for at svare ja, nej eller ved ikke.

Den måde, som evalueringen har behandlet procestjeklisterne på, er at aggregere alle besvarelser for at udregne et procentvis gennemsnit af positive besvarelser for hver session (Se grafer herfor i bilag 2). Procestjeklisterne er inddelt i henholdsvis seks (BASIC) og otte (Dino) underkategorier, som dækker over forskellige emner i programmet. Det kan fx være 'forberedelse' eller 'børnenes reaktioner'. Hvis alle gruppeledere havde svaret ja til alle spørgsmål i en underkategori i session seks, vil fideliteten være 100 % for session seks.

Hvis man forholder sig til Durlak & DuPre's undersøgelse (Durlak & DuPre, 2008 i Sundhedsstyrelsen, 2010) som er nævnt tidligere i rapporten, kan man forvente en vis grad af lokal tilpasning eller adaptation af programmet, og implementeringsforskning peger således på, at få studier har vist en højere fidelitet end 80 %.

I Dino ses en besvarelse, der ligger mellem 75 % og 100 % fidelitet for hver undervisningsgang på alle otte underkategorier. I BASIC ligger fideliteten mellem 70 % og 100 % fidelitet for fem af de seks underkategorier. Den sjette, som er Øvelser og Rollespil, ligger mellem 55 % og 75 % fidelitet. (Se bilag 2).

Fra mentorer og gruppeledere fra begge hold er Rambøll blevet gjort opmærksom på, at det ikke er ved alle spørgsmål, at man efter hver session skal eller kan svare bekræftende. For BASIC er det specifikt ved Øvelser og Rollespil, at disse spørgsmål findes. Dette kan være med til at forklare, hvorfor denne kategori er lavere end de andre. Ud fra procestjeklisterne og Durlak & DuPre's studie, kan man således fristes til at konkludere, at BASIC, Dino og BASIC/Dino har været implementeret med høj fidelitet (Durlak & DuPre, 2008 i Sundhedsstyrelsen, 2010).

Procestjeklisterne er imidlertid kun en del af den officielle måde at sikre fidelitet i programmet, og procestjeklisten er derfor også et forholdsvis enkelt fidelitetsmål. Det er muligt at forestille sig, at hvis man målte på mere kvalitative aspekter af undervisningen, ville man få en lavere grad af fidelitet. Det kunne være aspekter af relationen mellem underviser og deltagere eller stemning i lokalet. Der hvor BASIC procestjeklisten ligger lavest, er netop også der, hvor der er mest rum for den personlige fortolkning samt fokus på relationen mellem deltager og gruppeleder. Dertil kommer, at hvis man som gruppeledere skal score lavt på procestjeklisten, skal man virkelig afvige fra programmet og den metode, som foreligger.

En anden måde at sikre fidelitet på, er at få uddannet certificerede gruppeledere. Man kan som gruppeledere bliver certificeret, når man har:

- Gennemført det tredag træningsprogram for BASIC eller det todags træningsprogram for Dino
- Været gruppeledere for to afsluttede hold
- Modtaget supervision ud fra videoklip af holdene, både fra andre BASIC og Dino kollegaer og en certificeret mentor

- Fået godkendt en to timers session af en certificeret BASIC eller Dino træner
- Modtaget evalueringer fra to hold
- Gennemført selvevaluering på to hold og udfærdiget opsamlinger på begge hold⁴²
-

I Danmark er der på nuværende tidspunkt certificeret 16 Dinosaursskole gruppeledere og 18 BASIC gruppeledere. Det antal kunne have været større, hvis der ikke havde været en uheldig flaskehals i forbindelse med certificeringen. Det har nemlig vist sig, at være en langsommelig proces for gruppelederne at få certificering, Dette skulle forhåbentligt blive bedre, når der bliver uddannet danske BASIC og Dino trænere som kan administrere processen.

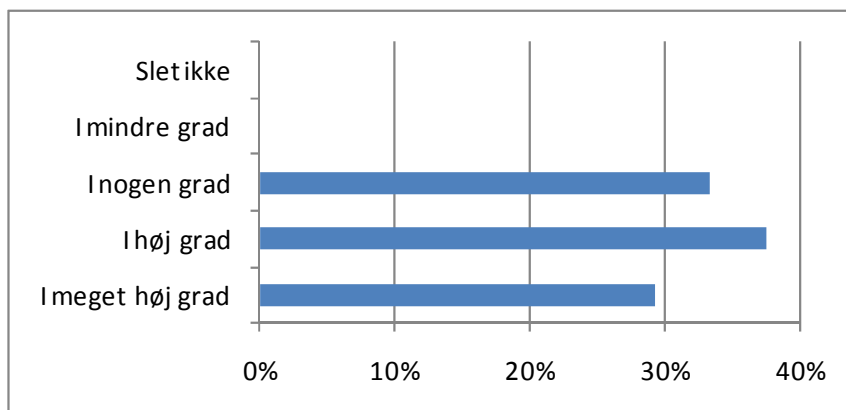
Derfor må man konkludere, at procestjeklisterne ikke er et optimalt måleredskab til at afdække fideliteten med. Resultaterne fra procestjeklisterne er overvejende positive, men for at kunne konkludere mere sikkert, med hvilken fidelitet programmet implementeres, er det nødvendigt at se på fideliteten fra en anden vinkel.

Grubeledernes tilfredshed og fidelitet

Grubelederne, som har stået for de forskellige BASIC og Dino-indsatser i kommunerne, er blevet spurgt om deres tilfredshed med programmet på forskellige punkter. Indledningsvis er det vigtigt at fremhæve, at 75 % af grubelederne er tilfredse eller meget tilfredse med at have været en del af BASIC og Dino i De Utrolige År. Dog svarer 25 % af grubelederne, at de kun i nogen grad har været tilfredse. (se bilag 3) Samlet set er grubeledernes tilfredshed med BASIC og Dino således ikke så udpræget positiv som forældrenes. De har været meget tilfredse med deltagelsen, men på de mere indholdsmæssige eller programorienterede spørgsmål vedr. træning, organisering mv. er andelen af grubeledere, der svarer i nogen grad forholdsvis høj.

I forhold til fideliteten er det vigtigt at fremhæve forskellige aspekter. I tabellen nedenfor ses det, at på trods af at størstedelen af grubelederne i høj eller i meget høj grad har været tilfredse med træningen af dem i BASIC og Dino, så er der stadigvæk en forholdsvis stor del af grubelederne (33 %), som kun i nogen grad opleve, at træningen har gjort dem i stand til at undervise i BASIC og Dino. Dette er et opmærksomhedspunkt for et evidensbaseret program og stiller spørgsmålstegn ved, om man kan forvente, at grubelederne kan implementere programmet med høj fidelitet, hvis de ikke føler, de har fået nok træning.

Figur 20: Føler du, at den træning du har modtaget, har gjort dig i stand til at undervise i DUÅ?

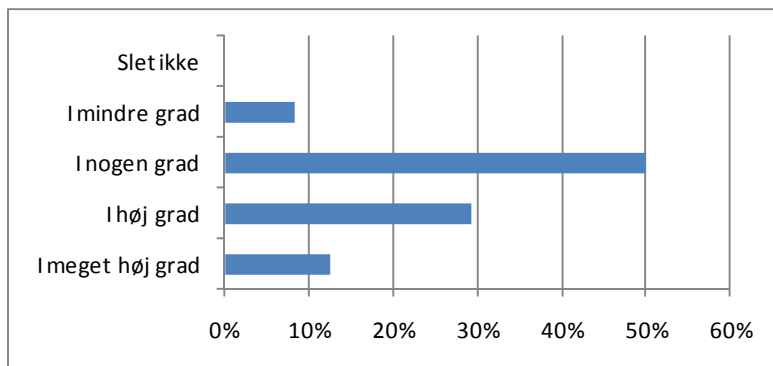

Kilde: Rambøll-survey blandt grubeledere (n=24)

⁴² Webster-Stratton, C. (2001): "The Incredible Years: Parent, Teacher and Child Training Series", Blueprint for Violence Prevention. Book Eleven:

Under samme kategori er det vigtigt at fremhæve et andet aspekt. Nedenstående figur viser, at 58 % af gruppelederne kun i nogen eller i mindre grad har modtaget regelmæssig supervision. Igen et opmærksomhedspunkt i forhold til at forvente at gruppelederne kan implementere med fidelitet. Hvis metoden skal sikres, er det vigtigt, at praktikere har adgang til supervision (Webster-Stratton, 2001). Resultatet kan dog undre, da de danske gruppeledere modtager fire vejledningsdage og to konsultationer mod kun i alt fire konsultationer (over to år) i det oprindelige amerikanske træningsprogram.

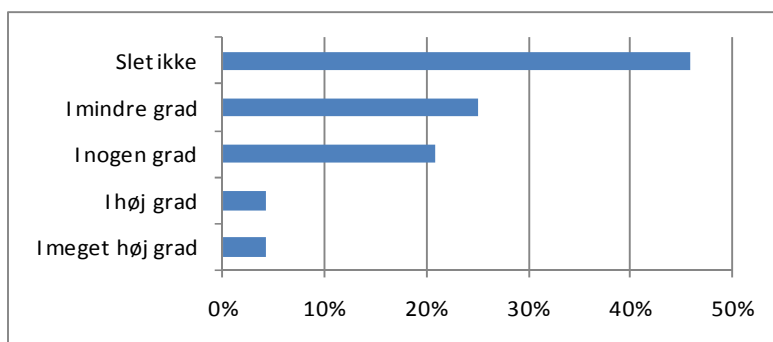
Figur 21: Har du modtaget regelmæssigt supervision?

Kilde: Rambøll-survey blandt gruppeledere (n=24)

Et andet vigtigt punkt at fremhæve i forhold til fideliteten er spørgsmålet til gruppelederne om, hvorvidt kommunen har foretaget ændringer i materialet. Som det ses af nedenstående figur, svarer 45 %, at deres kommune i mindre eller i nogen grad har foretaget ændringer. Meget overraskende svarer 9 %, at deres kommune i høj grad eller i meget høj grad har foretaget ændringer i forhold til materialets oprindelige form. Det er meget bekymrende fra et fidelitetsperspektiv, da det betyder, at en anseelig del af kommunerne tilretter materialet, og ca. 10 % har foretaget store ændringer i DUÅ's materiale.

Figur 21: Har jeres kommune foretaget ændringer i materialet i forhold til dets oprindelige form?

Kilde: Rambøll-survey blandt gruppeledere (n=24)

Parathedsmålingen og fidelitet

Tidligere undersøgelser og evalueringer af implementering af evidensbaserede programmer har vist, at både praktikernes og organisationens parathed i forhold til at implementere programmet har afgørende betydning for behandlingsintegriteten i gennemførelsen af programmet (Roberts-Gray, Gingiss & Boerm, 2007). Til afdækning af gruppeledernes parathed til anvendelse af evidensbaserede metoder blev gruppeledere i 2009 bedt om at svare på spørgeskemaet EPBAS.

EPBAS parathedsmålingen viste dengang, at der var en stor del af gruppelederne (41 %), der mente, at den praktiske erfaring i nogen grad vægter højere end manualbaseringen. Dette indi-

kerede, at der kunne opstå en tendens til, at gruppeledere ville afvige fra programmets stringente retningslinjer som følge af, at de vægter den praktiske erfaring forholdsvis højt. Tilfredshedsundersøgelsen bekræfter denne formodning, da mange kommuner har adopteret i metoden i forhold til den oprindelige form.

De kvalitative interviews og fidelitet

I de kvalitative interviews var der ingen der fortalte, at de følger metoden blindt og ikke tillader små afvigelser i metode og materiale, hvis medarbejdernes sunde fornuft taler for en sådan ændring. Forskellen går på, hvor store ændringer projektlederen tillader, og om det er ekstraordinært at ændre i programmet, eller noget man ofte har op til overvejelse. Derfor var det også et opmærksomhedspunkt i Delrapport 1, at man sikrede sig at den lokale fortolkning ikke blev anset for vigtigere end metoden.

En af de projektledere, som tillader mindst afvigelse og ændring, kommer fra en af de oprindelige kommuner. Denne holdning giver udtryk for det nærmeste, man i den danske implementering kommer høj fidelitet. Projektlederen fortæller her:

"Når vi har valgt at arbejde med programmet, så skal vi gøre det rigtigt. Hvis man ændrer, så forsvinder hele tænkningen med at arbejde med evidensbaserede programmer – det er jo den samlede pakke, der er evidensbaseret og ikke de enkelte dele. Så det er alvorligt, at vi arbejder med programmet med høj fidelitet." (projektleder)

Der var dog også projektledere og gruppeledere, som har et mere pragmatisk forhold til metoden, dog uden på nogen måde at udvise ligegyldighed. Der er projektledere, som mener, at man i sammenhæng med metoden skal bruge sin sunde fornuft og erfaring. Ændringer kan være at man springer over emner eller bytter om på rækkefølgen af sessionerne. Her overlader projektlederen metodiske beslutninger til gruppelederne og tillader i højere grad, at deres erfaring skal guide dem, dog stadig med fokus på materialet og metoden. Der var i de kvalitative interviews kun en enkelt kommune som mente, at man kunne gå helt andre veje, end metoden foreskrev, hvilke der også er bekymrende.

De kvalitative interviews og resultaterne fra EBPAS parathedsmålingen var årsager til, at Delrapport 1 henlede opmærksomheden på at kommunerne fortsat skulle fokusere på at implementerer metoden med stringens.

Hvilke miljøer fremmer fideliteten

Som nævnt i rapportens indledning er det, på dette tidspunkt i DUÅ-programmets levetid i Danmark, interessant at fokusere på hvilke implementeringsmiljøer der fremmer en høj fidelitet. Derfor har vi set på de kvalitative interviews og parathedsmålingerne og sammenholdt data med de spørgsmål fra gruppeledernes tilfredshedsskema som omhandler fidelitet (se bilag 4-5).

For at kunne implementerer programmet med fidelitet, er det nødvendigt at gruppelederne har de rigtige forudsætninger for at undervise med fidelitet. Det var interessant at se, at i tre ud af fem kommuner, hvor projektlederne i Bridge-it havde svaret, at ledelsen kun var moderat engageret i DUÅ-programmet, viste tilfredshedsmålingen, at gruppelederne ikke følte, at de havde fået tilstrækkeligt med træning til at undervise i DUÅ. Ikke overraskende ifølge litteraturen, hvor en engageret ledelse der går forrest og synliggør at tiltaget har prioritet, netop er med til at skabe rum for praktikerne til at implementerer programmet korrekt (Young et al., 2008). Derfor er det vigtigt at fremhæve for kommunerne, hvor centralt det er for fideliteten, at de er synlige og engageret.

I de kommuner hvor gruppelederne i de kvalitative interviews havde givet udtryk for, at der var gjort plads til interne træning og sparring, følte gruppelederne i fire ud af de fem kommuner, at den træning de havde modtaget, havde gjort dem i stand til at undervise i DUÅ. Samtidig viser analysen også, at der er ændret mest i materialet i de kommuner, hvor man ikke har afholdt intern træning. Det kunne derfor tyde på, at den interne sparring i kommune, er med til at ruste gruppelederne og gøre dem mere tilpasse i undervisningsrollen. Man kunne derfor med fordel fremadrettet have fokus på at skabe mere plads for den interne træning i kommunerne.

I de kommuner som anvender DUÅ som en foranstaltning på baggrund af en § 50, angav gruppeleder i seks ud af de syv kommuner, at de kun i nogen eller mindre grad blev givet regelmæssig supervision. Det kan tænke, at dette skyldes, at gruppelederne i disse kommuner arbejder med en 'tungere' målgruppe og derfor har brug for mere supervision, end de gruppeledere hvor familierne anvender DUÅ-programmet forbyggende, og derfor må forventes at have færre problemer. Man kan i hvert fald med fordel være opmærksom på, at gruppelederne får regelmæssig supervision, da man ved fra DUÅ forskningen, at dette er et vigtigt punkt i forhold til at sikre fideliteten.

6. KONKLUSION

Kommunerne formår i stor udstrækning at rekruttere denne rigtige målgruppe til DUÅ-programmerne i forhold til alder og adfærd ifølge ECBI. Det er øjensynlig en af grundene til, at DUÅ-indsatserne i kommunerne overordnet set har været i stand til at skabe positive resultater for de børn, der foreligger besvarelser for. Dog skal det her noteres, at den målgruppe som har deltaget i før- og eftermålingen, i et vist omfang er en mere ressourcestærk, end dem som udelukkende deltog i førmålingen. Derfor skal effekterne, især for BASIC, ses som effekter for mere ressourcestærke familier end gennemsnittet af BASIC deltagerne.

I effektmålingen sås det tydeligt, at de børn, som fik det største udbytte af at deltage i et DUÅ-program, er de børn, som ifølge ECBI-scoren er behandlingskrævende. Derfor skal man ved visitationen være opmærksom på at få fat i de rigtige børn for at få det største udbytte af programmet. Hvis børnenes adfærdsproblemer er mindre end den anbefalede score, får de stadig et udbytte af at deltage i et DUÅ-program, blot er udbyttet knap så stort.

Der ses en signifikant positiv udvikling for børn som følge af alle tre DUÅ programmer.

- I ECBI er børn på alle tre DUÅ programmer gået fra at være *behandlingskrævende* til *ikke-behandlingskrævende*.
- I SDQ angiver gennemsnittet af forældrene, at børnene efter DUÅ-programmet er inden for *normalområdet* i scoringen.
- I SDQ angiver lærere/pædagoger og gruppeledere i udgangspunktet en større grad af adfærdsproblem, men oplever tilsvarende en forbedring hos børnene.
- I SSRS angiver alle respondenter en positiv udvikling for alle tre DUÅ-programmer.

I forhold til at sammenholde effekten af de to programmer eller programkombinationen, ses der en tendens til, at børn som udelukkende har deltaget i Dino, har udviklet sig mindst positivt.

Et mere utydeligt billede af en effekt tegner der sig for de forældre, som har haft børn i Dino eller selv har deltaget i BASIC.

- I DAS viser et gennemsnit for fem ud af de seks respondentgrupper, at kvaliteten af deres parforhold er forbedret. Denne udvikling er dog ikke signifikant.
- I PAS-SF viser et gennemsnit for fem ud af seks respondentgrupper, at de er blevet mere stressede i forælderrollen efter et DUÅ-program. Denne udvikling er dog kun statistisk signifikant i to ud af seks tilfælde.

I målingen af den oplevede effekt angiver forældrene, at de grundlæggende problemer, som fik dem til at starte på DUÅ, er blevet bedre eller langt bedre. Dog er der, især i Dino, en større gruppe forældre, som angiver, at de ikke er sikre på, at de kan håndtere adfærdsproblemer i hjemmet, hvilket er bekymrende for bæredygtigheden eller holdbarheden af effekten af Dino. Der er endvidere en tendens i tilfredshedsmålingen til, at de mindre ressourcestærke forældre, vurderer at have fået mindre ud af DUÅ end de mere ressourcestærke forældre.

På baggrund af data fra tilfredshedsskemaerne er det relevant at overveje, om Dino fortsat skal kunne tilbydes som et tilbud uden BASIC. I tilfredshedsmålingen ses det, at en del forældre er usikre på, om de kan klare adfærdsproblemerne i hjemmet, hvor det samme ikke er tilfælde for BASIC-forældrene. Webster-Stratton angiver i metodebeskrivelsen, at BASIC er grundstenen i DUÅ. Ligeledes scorer børn, som udelukkende har deltaget i Dino, lavt i SDQ. Alt i alt er der flere tegn, der tyder på, at man ikke kan rykke på børnenes adfærd uden også at arbejde med forældre.

Evalueringen indikerer desuden, at man med fordel kan have fokus på programmets implementering i kommunerne. DUÅ er stadig et nyt program i Danmark, og man kan ikke forvente høj fidelitet på dette tidspunkt i implementeringen. Det er dog væsentligt, at man har fokus på programmets metode, så man med tiden får implementeret den rigtige version af DUÅ, hvor der kan forventes høj effekt.

Evalueringen indikerer også, at man for at skabe et stærkt implementeringsmiljø med fordel kan fokusere på følgende punkter i implementeringen 1) en engageret og synlig leder 2) tid og ressourcer til intern træning og supervision 3) regelmæssig supervision, især til de gruppeledere som arbejder med den lidt tungere målgruppe.

Adskillige gruppeledere føler således ikke, at de er blevet givet tilstrækkelig med træning eller supervision til at undervise i DUÅ. Dette er et opmærksomhedspunkt, da begge er essentielle for at programmet kan implementeres med fidelitet. Fremadrettet kunne der med fordel være fokus på hvordan man kunne tilrettelægge et træningsprogram, sådan at alle følte sig tilstrækkeligt klædt på til at undervise. En anden løsning kunne være, at opfordre kommunerne til at afholde mere intern træning og sparring, som lader til at have en positivt indvirkning på i hvor høj grad, gruppelederne føler, at de har fået den fornøjende træning.

7. OM EVALUERINGEN

7.1 EVALUERINGSSPØRGSMÅL OG EVALUERINGSDESIGN

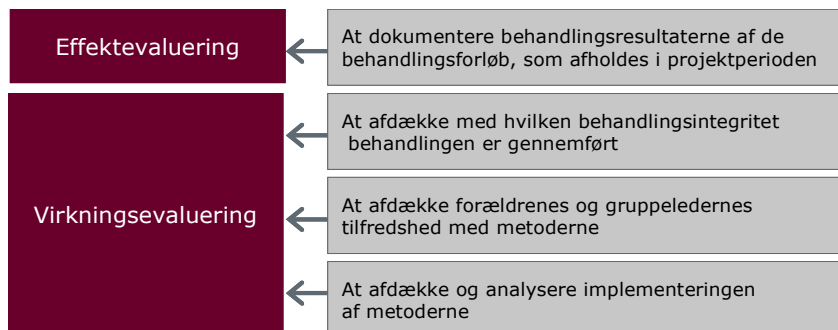
Servicestyrelsen afprøver i samarbejde med 13 pilotkommuner to evidensbaserede familiebehandlingsprogrammer, hhv. børnebehandlingsprogrammet Dino og forældrebehandlingsprogrammet BASIC. Der er iværksat parallelle evalueringer af hvert af de to programmer, som dog afrapporteres samlet, da der er tale om to evalueringer med stærk synergi i formål og design, som gør det oplagt at samkøre de to projekter i så vid udstrækning som muligt.

For at tilvejebringe et billede af tilrettelæggelsen og gennemførelsen samt effekten af begge programmer har Servicestyrelsen iværksat en evaluering af De Utrolige År, som gennemføres af et konsortium bestående af Rambøll Management Consulting og Center for Anvendt Sundheds-tjenesteforskning og Teknologivurdering (CAST). Evalueringen har til formål:

- At dokumentere behandlingsresultaterne af de behandlingsforløb, som afholdes i projektperioden
- At afdække, med hvilken behandlingsintegritet behandlingen er gennemført
- At afdække forældrenes og gruppeledernes tilfredshed med metoderne
- At afdække og analysere implementeringen af metoderne.

Konsortiet har tilrettelagt et overordnet evalueringdesign, som kombinerer en effektevaluering baseret på tidsserieanalyser og sammenligningsgruppe (ikke kontrolgruppe) og en virkningsevaluering baseret på contribution analysis, hvor hypoteser om sammenhænge mellem implementering, behandlingsintegritet og effekt systematisk afprøves (Mayne, 2006).

I nedenstående figur er illustreret, hvordan de to tilgange samlet besvarer udbudsmaterialets krav.

7.2 DATAINDSAMLING

Konsortiet har på baggrund af litteraturstudiet udvalgt følgende fem instrumenter til at dokumentere effekt hos hhv. børn og forældre. Instrumenterne er brugt i en før- og eftermåling, hvor forældre, pædagoger samt gruppeledere har svaret på forskellige kombinationer af spørgeskemaer. Dataindsamlingen er foregået online via dataindsamlingssystemet Rambøll Results® for alle redskaber på nær SDQ, som har været administreret i papirversion grundet copyright. Tabellen nedenfor viser, hvilke redskaber der er besvaret af de forskellige respondenter, og på hvilken måde dataindsamling er foregået.

Redskab	Forældre	Pædagog/lærer	Gruppeledere	Online	Papir
ECBI - BASIC	X			X	
ECBI - DINO	X			X	
SDQ - BASIC	X	X			X
SDQ - DINO	X	X	X		X
SSRS – BASIC	X	X		X	
SSRS - DINO	X	X	X	X	
DAS - BASIC	X			X	
DAS - DINO	X			X	
PSI-SF - BASIC	X			X	
PSI-SF - DINO	X			X	

Herefter følger en oversigt over de fem validerede redskaber, som er blevet anvendt til at måle effekt.

Eyberg Child Behavior Inventory - ECBI

ECBI er et 36-item skalaredskab designet til via selvrapportering fra forældre at måle adfærdsproblemer blandt børn i aldersgruppen (1)2-16 år. ECBI indeholder to subskalaer, hhv. en intensitetsskala og en problemskala.

Intensitetsscore:

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/henvisninger
Hvad måler redskabet?	Måler hyppigheden af barnets problematiske adfærd. Intensitetsskalaen er den skala, der benyttes som en vejledning til, hvorvidt barnet eller forældrene skal tilbydes behandling.	
Hvilke svarkategorier anvendes	Skala fra aldrig til altid.	
Hvor mange spørgsmål er der?	36 spørgsmål hvor skalaen går fra 1 (adfærd forekommer aldrig) til 7 (adfærd forekommer altid).	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?	Acceptable	http://www.cebc4cw.org/assmt-ecbi , http://vinst.umdj.edu/VAID/TestReport.asp?Code=ECBI
Højeste/laveste mulige score	Den samlede intensitetsscore går fra 36 (<i>forældrene har svaret "aldrig" på alle spørgsmålene</i>) til 252 (<i>forældrene har svaret "altid" til alle spørgsmåle</i>)	

Problemscore:

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/henvisninger
Hvad måler redskabet?	Måler forældrenes vurdering af problemernes omfang. Redskabet identificerer derved, hvorvidt barnets adfærd er problematisk eller ej for forælderen. Problemskalaen skal bruges til at danne sig et indtryk af, hvorvidt barnets adfærd er et problem for den enkelte forælder. En høj eller lav problemscore skal ikke nødvendigvis have en betydning for, hvorvidt barnets skal tilbyde DUÅ eller ej.	
Hvilke svarkategorier anvendes	Ja og nej.	
Hvor mange spørgsmål er der?	36 spørgsmål	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?	Acceptable	http://www.cebc4cw.org/assmt-ecbi , http://vinst.umdj.edu/VAID/TestReport.asp?Code=ECBI
Højeste/laveste mulige score	Den samlede problemscore går fra 0 (<i>forældrene har svaret "nej" på alle spørgsmålene</i>) til 36 (<i>forældrene har svaret "ja" på alle spørgsmålene</i>).	

Strengths and difficulties questionnaire - SDQ

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/henvisninger
Hvad måler redskabet?	Børns psykiske og sociale situation	
Hvilke svarkategorier anvendes	Passer ikke (værdi = 0), passer delvist (værdi = 1) og passer godt (værdi = 2).	
Hvor mange spørgsmål er der?	25	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?		
Højeste/laveste mulige score	Skalaen går fra 0 til 40, hvor 0 er den laveste score og 40 er den højeste.	

Social Skills Rating System - SSRS

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/henvisninger
Hvad måler redskabet?	SSRS er et multi-informant måleinstrument, der afdækker børns sociale evner og problemadfærd. SSRS afdækker tre dimensioner: 1. Sociale kompetencer 2. Problemadfærd 3. Akademiske kompetencer	
Hvilke svarkategorier anvendes	Hvor ofte: "Aldrig eller næsten aldrig", "Af og til", "Meget ofte" Hvor vigtig: "Ikke ret vigtig", "Vigtig", "Meget vigtig".	SSRS_Rev_Parent_1-3 (copy)
Hvor mange spørgsmål er der?	30 spørgsmål i forældreversionen og 39 i lærerversionen	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?	Der er gode erfaringer med løbende måling af børn med udadreagerende adfærd.	Metodenote, samt http://uacoe.arizona.edu/dhh-study/social_skills_rating_system.htm
Højeste/laveste mulige score	En høj score ved dimensionen om sociale kompetencer er positiv, mens en lav score er positiv for problemadfærd og akademiske kompetencer.	

Dyadic Adjustment Scale - DAS

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/henvisninger
Hvad måler redskabet?	Måler "the quality of adjustment in any romantic dyad".	
Hvilke svarkategorier anvendes	Mange forskellige svarkategorier anvendes. "Altid enige", "Næsten altid enige", "Engang imellem uenige", "Ofte uenige", "Næsten altid uenige" og "Altid uenige".	DAS
Hvor mange spørgsmål er der?	32 items i det endelige DAS	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?	God	Der rapporteres en god test-retest reliabilitet (0,96).
Højeste/laveste mulige score	En score på 107 eller derunder indikerer dårligt parforhold. Der findes ikke danske normtal for DAS, men jo lavere en score, desto lavere kvalitet af parforholdet.	

Parenting Stress Index, Short Form - PSI-SF

Spørgsmål	Svar	Bemærkninger/ henvisninger
Hvad måler redskabet?	Forældres stressniveau	
Hvilke svarkategorier anvendes	ME = Meget enig, E = Enig, VI = Ved ikke, U = Uenig, MU = Meget Uenig	PSI Short Form Danish
Hvor mange spørgsmål er der?	36 spørgsmål i den forkortede version	
Hvordan er validitet/reliabiliteten?	Det er et veldokumenteret redskab, og undersøgelser har rapporteret både validitet og reliabilitet, og har vist, at der er stor korrelation mellem instrumenterne.	Metodenote: side 26, fodnote 37.
Højeste/laveste mulige score	Der anvendes ikke en højest/lavest score, men derimod en grænsescore på 90, hvorover indikerer, at deltageren oplever signifikant stress i forælderrollen.	

8. REFERENCER

Beauchaine, TP; Webster-Stratton, C; Reid MJ. *Mediators, Moderators, and Predictors of One-Year Outcomes Among Children Treated for Early-Onset Conduct Problems A Latent Growth Curve Analysis*. Journal of Consulting and Clinical Psychology 2005, Vol. 73, No. 3, 371–388

Birk-Olsen, M. og Horsted, C., (2007): Litteraturgennemgang af "The Incredible Years" ("De Utrolige År"), Center for Anvendt Sundhedstjenesteforskning og Teknologivurdering, Syddansk Universitet

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression*. Vol. 3. New York: Basic Books.

Crane, D.R., Allgood, S.M., Larson, J.H. & Griffin, W. (1990): Assessing Marital Quality with Distressed and Nondistressed Couples: A comparison and Equivalency Table for Three Frequently Used Measures, *Journal of Marriage and the Family*, 52, vol. 1, p87-93.

Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (1992). *Age effects in parent training outcome*. Behavior Therapy, 23, 719-729.

Horsted, C. & Birk-Olsen, M. Forældrenes vurdering af deres barns adfærd. Pilotstudie om anvendelsen af spørgeskemaer til identificering af eventuel problemadfærd hos 3 til 8 årige børn. CAST – Center for Anvendt Sundhedstjenesteforskning og Teknologivurdering. Syddansk Universitets Trykkeri, april 2008.

Mayne, J. (2006). *Addressing Attribution through Contribution Analysis: Using Performance Measures Sensibly*. The Canadian Journal of Program Evaluation, 16 (1) p.1-24.

Patterson, G. R., Reid, J. B., & Dishion, T. J. (1992). A social learning approach: IV. Antisocial boys. Eugene, OR: Castalia Publishing Co.

Reid, MJ; Webster-Stratton, C; Beauchaine, TP. *Parent training in head start: a comparison of program response among american, asian american, caucasian and hispanic mothers*. Prevention Science, Vol. 2, No. 4, December 2001

Roberts-Gray, C. Gingiss, P.M., & Boerm, M. (2007): Evaluating school capacity to implement new programs. Evaluation and Program Planning, vol. 30, nr. 3, 247-257.

Servicestyrelsen. *Social Fokus: Børn og unge*. Servicestyrelsen, marts 2009. side 11

Sundhedsstyrelsen (2010). *Implementeringsforskning om forebyggelse – en baggrundsrapport*. Sundhedsstyrelsen 2010.

Taylor, TK; Schmidt, F; Pepler, D; Hodgins, C. A comparison of eclectic treatment with Webster-Stratton's Parents and Children's Mental health center, a randomized controlled trial. Behavior Therapy 29, 221-240, 1998.

Young et al. *Best Implementation Practices: Disseminating New Assessment Technologies in a Juvenile Justice Agency*. Crime and Delinquency, 2008.

Webster-Stratton, C. (2001): *"The Incredible Years: Parent, Teacher and Child Training Series"*, Blueprint for Violence Prevention. Book Eleven.

Crane et al (1990): "Assessing marital quality with distressed and nondistressed couples: A comparison and equivalence table for three frequently used measures." *Journal of Marriage and the Family* 52.

Hays R.D., Revicki D, "Reliability and validity (including responsiveness)" chpt. 1.3 in *Assessing quality of life in clinical trials*, 2nd ed., editors Fayers P, Hays R, Oxford University Press, 2005

9. BILAG

9.1 BILAG 1: NORMALTAL FOR OPDELING AF BINÆRE EFFEKT-VARIABLE

Nedenstående opgørelser over binære effekt-variable viser, hvorledes en given effekt-score er kategoriseret i den pågældende binære variabel (til brug i den statistiske analyse):

Binær ECBI-variabel (ECBI-Binær):

ECBI-Binær = 0, hvis...

... barnet er under eller lig med 4 og ECBI_Intensitetsscore er mindre end 129

Eller

Hvis barnet er lig med 5 og ECBI_Intensitetsscore er mindre end 122

Eller

Hvis barnet er lig med 6 og ECBI_Intensitetsscore er mindre end 128

Eller

Hvis barnet er lig med 7 og ECBI_Intensitetsscore er mindre end 121

Eller

Hvis barnet er over 8 og ECBI_Intensitetsscore er mindre end 120

I alle andre udfald er den lig med 1.

Binær SDQ-variabel (SDQ-binær):

Hvis SDQ er mindre end 14, da er SDQ-binær = 0.

Hvis SDQ er større end 16, da er SDQ-binær = 1.

Binær DAS-variabel (DAS-binær):

Hvis DAS er mindre end Gennemsnit_DAS, da er DAS-binær = 0.

Hvis DAS er større end eller lig med Gennemsnit_DAS, da er DAS-binær = 1.

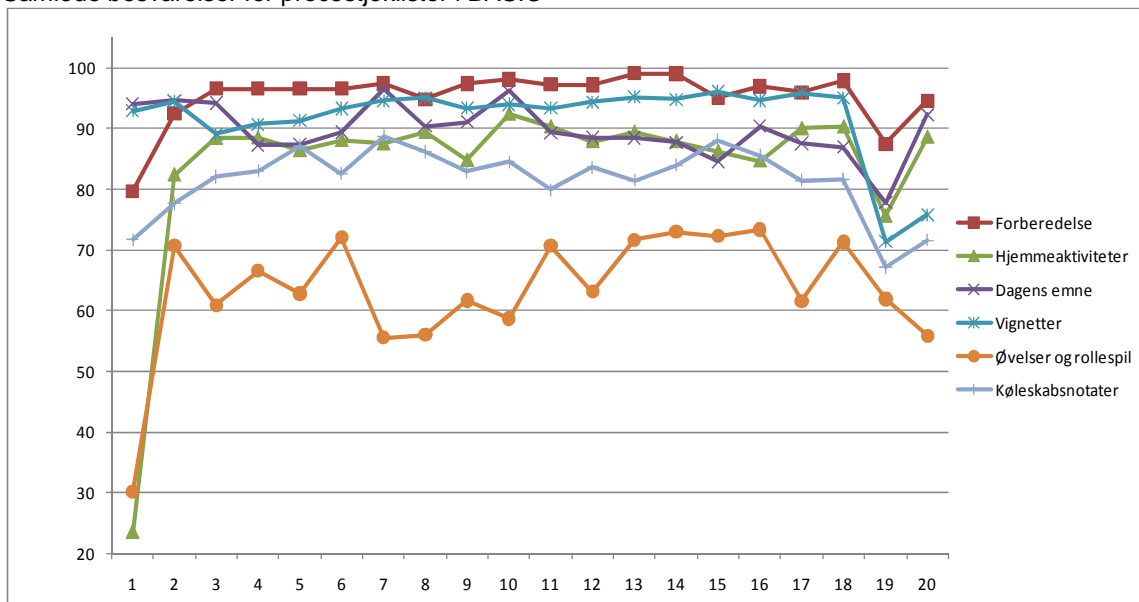
PSI-SF-Binær:

Hvis PSI-SF er mindre end Gennemsnit-PSI-SF, da er PSI-SF-Binær = 0.

Hvis PSI-SF er større end eller lig med Gennemsnit-PSI-SF, da er PSI-SF-Binær = 1.

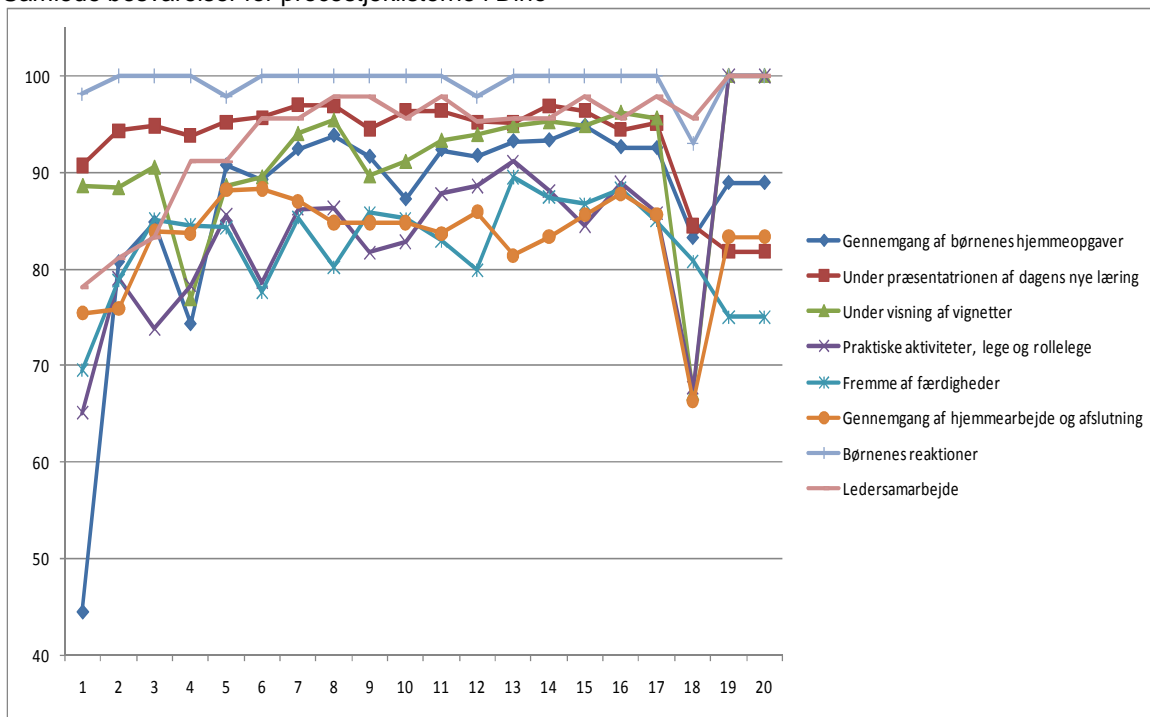
9.2 BILAG 2: PROCESTJEKLISTER

Samlede besvarelser for processtjeklister i BASIC

N mellem 7 & 29 besvarelser pr. session.

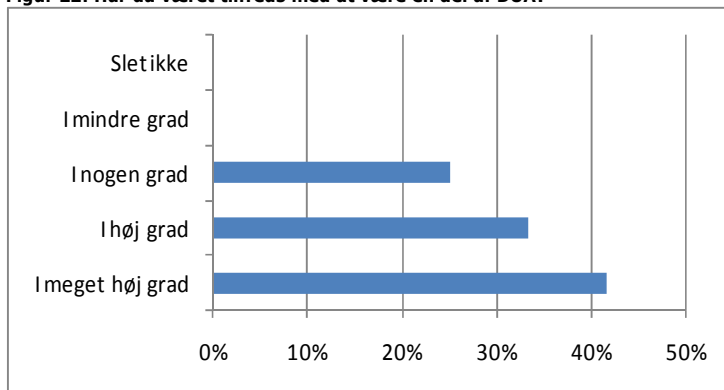
Samlede besvarelser for processtjeklisterne i Dino

N mellem 14 & 18 besvarelser pr. session

9.3 BILAG 3: TILFREDSHEDSSKEMA - GUIDER

Figur 22: Har du været tilfreds med at være en del af DUÅ?

Kilde: Rambøll survey blandt gruppeledere (n=24)

9.4 BILAG 4: INDEKSERING AF KVALITATIVE INTERVIEWS

forebyggende eller behandlende indsats (visitation via §50)				
Kommune	Fokus på certificering ('missing value' = 0, 'i høj grad' = 1, 'i nogen grad' = 2, 'i lav grad' = 3)	Ledelsesmæssigt fokus på prioritering af træning ('missing value' = 0, 'i høj grad' = 1, 'i nogen grad' = 2, 'i lav grad' = 3)	Der afholdes intern træning ('missing value' = 0, 'ja' = 1, 'nej' = 2)	§50 benyttes som (primær) indgang til projektet ('missing value' = 0, 'ja' = 1, 'nej' = 2, 'både og' = 3)
kommune 1	0	0	0	3
kommune 2	2	0	1	3
kommune 3	1	1	2	2
kommune 4	0	1	1	2
kommune 5	0	0	0	3
kommune 6	1	1	2	3
kommune 7	2	2	1	3
kommune 8	1	0	2	2
kommune 9	1	0	2	2
kommune 10	2	0	1	1
kommune 11	0	0	1	3
kommune 12	0	0	2	1

9.5 BILAG 5: BRIDGE-IT BESVARELSER FORDELT PÅ KOMMUNER

Ledelsesmæssig opbakning – Ledelsesmæssig opbakning (Bridge-it/EBPAS)

Kommune

Krydset med: Hvor aktivt er kommunens ledelse engageret i DUÅ-programmet

	Ikke interesseret	Lidt engageret	Til tider engageret	Moderat engageret	Aktivt engageret	Ved ikke	I alt
Kommune a	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	11,1%
Kommune b	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kommune c	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	11,1%
Commune d	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	25,0%	0,0%	22,2%
Kommune e	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kommune f	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	11,1%
Kommune g	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	11,1%
Kommune h	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	11,1%
Kommune i	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	11,1%
Kommune j	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kommune k	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	11,1%
Kommune l	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kommune m	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
I alt	0	0	0	5	4	0	9